

מיכאל אשכול, אדמס צ'וקול Admas Chekol, Michal Eshkol

01:00:01:03 01:00:00:07
קוראים לי

01:00:04:12 01:00:02:07
אדמס צ'וקול אלמו,

01:00:09:20 01:00:05:14
אך אני מוכר יותר כמיכאל אשכול.

01:00:14:00 01:00:11:07
נולדתי באזור גונדר,

01:00:16:16 01:00:14:20
במחוז "סקלת",

01:00:19:11 01:00:17:06
בכפר בשם "הוג גבריאלי".

01:00:23:08 01:00:20:20
בהוג ישנו הר גדול,

01:00:24:14 01:00:24:02
חג,

01:00:28:13 01:00:25:06
שם יהודים נהגו להקריב קורבנות.

01:00:29:18 01:00:28:18
זהו חג...

01:00:32:04 01:00:30:05
ההר נקרא חג, ועל שמו
קראו לכפר הוג.

01:00:34:07 01:00:32:13
אתה זוכר את התאריך?

01:00:36:03 01:00:34:15
איזה תאריך?
-תאריך הלידה שלך.

01:00:38:00 01:00:36:13
כפי שציינתי קודם,

01:00:41:01 01:00:38:10
...ב-13

01:00:43:10 01:00:42:04

ב- 13/09.

01:00:45:11 01:00:44:03
בחודש התשיעי,

01:00:47:12 01:00:46:06
ביום השלושה-עשר.

01:00:49:20 01:00:48:04
והשנה?
-שנת 24.

01:00:52:10 01:00:50:23
זאת אומרת 1924?

01:00:56:00 01:00:52:15
ב- 1924 לפי הספירה הלועזית.
-הבנתי.

01:01:00:13 01:00:56:09
נולדתי ב- 13/09/1924.

01:01:04:12 01:01:01:19
מה פירוש השם שלך?

01:01:07:03 01:01:06:03
ואיך קיבלת אותו?

01:01:09:12 01:01:08:02
יש לי עשרה שמות.

01:01:11:06 01:01:09:22
באמת?

01:01:13:18 01:01:12:14
כן, יש לי עשרה שמות.

01:01:17:16 01:01:16:07
באתיופיה

01:01:21:02 01:01:18:16
לכל אדם היו לפחות שני שמות, כך היה נהוג.

01:01:23:21 01:01:22:13
שם אחד בינלאומי

01:01:26:22 01:01:24:24
ושם שני שהוא שם לפי הספר.

01:01:29:13 01:01:28:13

השם הבינלאומי

01:01:31:23 01:01:30:05
זה השם שכולם קראו לי בו,

01:01:34:02 01:01:32:14
השם הוא - אדמס.

01:01:37:06 01:01:35:05
זה השם הבינלאומי שלי.
-מה זה אדמס?

01:01:39:15 01:01:38:21
אדמס זה

01:01:44:23 01:01:41:14
כמו גבול... לא בדיוק, זה כמו אופק.

01:01:48:03 01:01:45:13
אדמס זה אופק

01:01:52:05 01:01:49:15
בשפת הגעז.

01:01:54:01 01:01:52:23
אבא שלי

01:01:55:21 01:01:55:00
נתן לי את השם הזה.

01:01:58:16 01:01:56:23
אמי קראה לי אדונה.

01:02:01:18 01:01:58:24
אדונה?
-כן. אדונה פירושו עשיר.

01:02:05:13 01:02:02:20
נולדתי בתקופה בה הוריי התעשרו,

01:02:10:23 01:02:06:08
היה להם הרבה דבש, חלב,
תרנגולות ואוכל,

01:02:15:11 01:02:11:19
ולכן אמי קראה לי עשיר, אדונה.

01:02:20:02 01:02:17:16
אח שלי, שנמצא בתמונה עם אמא שלי,

01:02:21:19 01:02:20:10
קרא לי וורקו.

01:02:24:12 01:02:22:10
וורקו פירוש זהב.
-הבנתי.

01:02:27:16 01:02:25:12
ושאר האחים קוראים לי ינה-עלם

01:02:30:23 01:02:29:08
שפירושו: כל עולמי.

01:02:33:06 01:02:31:22
אלה השמות שקיבלתי מהמשפחה.

01:02:35:06 01:02:34:10
עוד פעם,

01:02:38:04 01:02:36:23
לכל אחד היה שם בינלאומי,

01:02:41:10 01:02:38:19
וגם שם לפי הספר. השם לפי הספר

01:02:43:05 01:02:42:11
ניתן ביום ה- 40 מהלידה.

01:02:46:03 01:02:44:10
בארץ השם ניתן בברית המילה.

01:02:49:18 01:02:47:00
ביום הברית נערך טקס בו
הסנדק נותן את השם.

01:02:52:13 01:02:50:17
באתיופיה נתנו את השם אחרי ארבעים ימים.

01:02:56:04 01:02:54:02
ביום הזה נערך טקס הסנדקות

01:03:00:08 01:02:56:16
שבו נבחר עוד סנדק לצורך מתן שם הרשמי.

01:03:03:11 01:03:01:09
בטקס, הסנדק השני הרים אותי

01:03:06:05 01:03:04:08
ובחר לי שם.

01:03:08:11 01:03:07:04
השם שבחר לי הוא - מיכאל,

01:03:11:02 01:03:09:22
גברה מיכאל.

01:03:14:07 01:03:12:23
ומיום זה,

01:03:16:01 01:03:15:10
אני,

01:03:19:02 01:03:17:11
ממלאת לי ארבעים ימים,

01:03:21:05 01:03:20:04
קרוי מיכאל.

01:03:23:07 01:03:22:02
פעם בחודש

01:03:25:04 01:03:23:16
צינו את "יום מיכאל",

01:03:27:08 01:03:25:13
כמו גם את חג הירח

01:03:29:04 01:03:27:14
ו-"ישמבה-אשה".

01:03:33:23 01:03:30:00
לי מלאו לי ארבעים ימים ביום הזה

01:03:38:21 01:03:34:24
שנקרא כך על שם המלאך מיכאל.

01:03:40:21 01:03:39:12
חגגנו לכבודו.

01:03:43:10 01:03:41:10
באותו היום צינו יום ה"גברה מיכאל".

01:03:47:01 01:03:44:02
"גברה" בשפת הגעז זה משרת,

01:03:49:21 01:03:47:12
ומשמעות השם היא הפיתך למשרתו
של מיכאל החל מאותו יום,

01:03:51:06 01:03:50:09

ז"א שהוא ישמש כאביר,

01:03:52:20 01:03:52:00
כמו היום.

01:03:55:17 01:03:53:22
בזמנו צוין גם יום גבריאל,

01:03:57:18 01:03:56:17
"וולדה גבריאל",

01:03:59:16 01:03:58:15
"גברה-גבריאל",

01:04:02:15 01:04:00:07
שמשמעו משרתו של גבריאל.

01:04:07:19 01:04:03:13
בנוסף, היו לי גם את דודים
שהעניקו שמות משלהם.

01:04:12:05 01:04:09:12
אחד מהם נקרא אבוה"י גטה,

01:04:13:24 01:04:12:17
דוד של אבא שלי,

01:04:15:11 01:04:14:16
שקרא לי בשם קוסקוס.

01:04:18:17 01:04:16:13
מה זה אומר?
-קוסקוס פירושו

01:04:22:03 01:04:19:14
הוספת עצים לאש כדי שלא תכבה,

01:04:25:09 01:04:22:13
כדי שהלהבה תמשיך לבעור.

01:04:28:00 01:04:25:23
ואשתו,

01:04:31:03 01:04:28:18
ששמה אמה-ווללה,
קראה לי גרטון.

01:04:34:11 01:04:32:04
בעלה קרא לי קוסקוס, והיא קראה גרטון.

01:04:37:06 01:04:34:20
גרטוו פירוש גיבור

01:04:40:01 01:04:38:09
שנלחם עם חרב.

01:04:43:11 01:04:42:03
אחיה של אמי

01:04:46:05 01:04:45:06
קרא לי פנקלון.

01:04:48:09 01:04:47:11
פנקלון פירוש

01:04:53:08 01:04:49:04
לקיחת אבן גדולה, או
סלע, ולהפיכתה.

01:04:56:10 01:04:54:13
פנקלון זה גם סוג של גיבור.

01:05:01:18 01:04:58:03
עוד אדם, יסוו-פלקה,
קרא לי גורבט.

01:05:04:11 01:05:03:11
גורבט פירוש

01:05:07:09 01:05:05:22
כשאדם

01:05:09:11 01:05:08:12
ישוב במקום שלא נוח לו,

01:05:13:14 01:05:09:21
שמתלונן שמשהו דוקר אותו
ושזה לא מתאים לו.

01:05:15:13 01:05:14:20
זה גורבט.

01:05:25:20 01:05:20:08
ב- 13/09/1924

01:05:31:11 01:05:26:14
נולדתי לאבי, מר' צ'וקול אלמו,
ולאמי, גב' סאואגניו שראוו.

01:05:36:01 01:05:33:22

וכשגדלתי קצת...

01:05:40:15 01:05:37:03

אנחנו שבעה אחים: חמישה
בנים ושתי בנות.

01:05:43:11 01:05:41:13

אבי לא זכה לגדל אותנו מכיוון

01:05:46:03 01:05:43:23

שהוא נפטר ממחלה פתאומית.

01:05:52:03 01:05:47:16

לאמא שלי היה מאוד קשה
לגדל שבעה ילדים.

01:05:54:09 01:05:53:12

לאחר מותו,

01:05:57:12 01:05:55:10

התבואה שאבא שלי
זרע בעודו בחיים,

01:05:59:12 01:05:58:04

לא היה מי שיאסוף אותה,

01:06:03:09 01:06:00:00

והיבול נאכל על ידי ציפורים וכל מיני
חיות שהגיעו לשדות החקלאות.

01:06:08:07 01:06:04:09

אף בן משפחה לא בא לסייע לנו.

01:06:12:23 01:06:09:07

האדמות של ההורים היו בבעלותכם?
כן, הן היו בבעלותנו,

01:06:15:18 01:06:13:07

אבל לא היה מי שיעבוד בהן, ובנוסף,
איבדנו את הפר שלנו.

01:06:18:11 01:06:16:16

אנשים אחרים עבדו על אדמותינו.

01:06:22:04 01:06:19:11

שילמו לכם עבור האדמה?
לא שילמו לנו.

01:06:24:14 01:06:22:10

אבל השתמשו באדמה שלכם?

-כן, אבל

01:06:27:11 01:06:24:21
מי שהיה לו פר ומוטיבציה יכול
היה לעבוד בשביל עצמו,

01:06:30:15 01:06:28:00
בעל האדמה לא קיבל שכר.

01:06:34:02 01:06:31:06
לא היה לנו שום דבר,
היה קשה להסתדר

01:06:38:06 01:06:36:05
כי אנשים לא ממש סייעו אחד לשני.

01:06:40:10 01:06:39:07
והיו לנו הרבה קרובים

01:06:43:15 01:06:40:23
ומהצד השני של משפחתנו
היו לנו אף דודים עשירים.

01:06:48:00 01:06:44:09
גרתם באותו האזור?
-היו לנו קרובים מהאזור וגם ממקומות רחוקים.

01:06:50:00 01:06:48:09
הם היו באים לבקר את אמי,

01:06:53:13 01:06:50:19
לשאול לשלומה, להביע את צערם

01:06:55:06 01:06:53:24
בשל היותו של אבי איש טוב,

01:06:57:00 01:06:55:16
כמו סבי.

01:07:00:11 01:06:57:08
בנוגע לזה שבגדי הילדים
ובגדיה היו בלויים וקרועים,

01:07:02:24 01:07:00:24
הם לא נקפו אצבע, אלא היו קמים
ועוזבים ולא מביאים איתם כלום,

01:07:05:08 01:07:03:06
לא אוכל ולא בגדים.

01:07:07:17 01:07:05:17
וכשחזרו פעם נוספת
זה חזר על עצמו,

01:07:09:13 01:07:08:02
הם היו מדברים על כך
שאבי היה אדם גדול

01:07:14:04 01:07:09:22
ועל שתמיד עזר לנזקקים,
ושוב - קמים והולכים.

01:07:16:15 01:07:14:24
ואלו היו אנשים עם עשירים,

01:07:21:10 01:07:17:02
שבבעלותם הייתה כמות גדולה של פרות.
-אבל באתיופיה היה מנהג לעזור, לא?

01:07:23:11 01:07:21:21
האנשים היו ממש רעים אלינו,
ולא עזרו.

01:07:26:03 01:07:23:18
אתה מתכוון לתקופה ההיא
או שבאופן כללי?

01:07:30:06 01:07:27:02
עכשיו קיימת ממשלה

01:07:32:01 01:07:30:15
שמטפלת בכל, כמו בארץ,

01:07:35:24 01:07:32:22
אבל באותם זמנים,

01:07:38:09 01:07:36:13
בתקופה של המלך היילה סילאסי,

01:07:41:19 01:07:39:04
אנשים היו אכזריים.

01:07:46:12 01:07:42:21
היה סחר באנשים, היו עבדים,
היו התעללויות והכאות.

01:07:51:15 01:07:48:04
אנשים דאגו לעצמם, אכלו לבד, ולא עזרו
לעניים או למשפחה שזקוקה לתמיכה.

01:07:54:24 01:07:52:06
אפילו אלה שבורכו בעושר רב
לא עזרו למשפחותיהם.

01:07:57:24 01:07:56:14
היה מנהג כזה...

01:08:02:02 01:07:59:06
דודה שלי,

01:08:04:24 01:08:02:23
אחותה הגדולה של אמי הייתה עשירה,

01:08:07:07 01:08:06:08
ואף היו לה שני עבדים:

01:08:09:21 01:08:08:22
טקור שנקלה

01:08:11:22 01:08:11:03
וקיי גלה.

01:08:15:11 01:08:12:22
היו לה שני עבדים ומלא פרות,

01:08:19:22 01:08:17:13
היה לה חלב בשפע,

01:08:22:15 01:08:21:01
ואחרי שכל האנשים שבעו

01:08:28:07 01:08:23:12
והסוסים, החמורים, הכלבים והחתולים
אכלו, השאר נזרק לפח.

01:08:32:20 01:08:29:17
אנחנו גרנו ליד, ילדים בלי אבא,
והם לא חלקו איתנו.

01:08:36:18 01:08:34:08
מאוחר יותר, שאלו אותם

01:08:40:18 01:08:37:14
למה הם לא עוזרים לעניים,

01:08:42:11 01:08:41:06
והם השיבו שאם יעזרו לעניים,

01:08:46:02 01:08:42:17
יידבקו מהם ויהפכו גם לעניים בעצמם.

01:08:49:11 01:08:46:16
הם האמינו בזה?
-כן, הם ראו את העוני כמחלה מדבקת.

01:08:53:13 01:08:50:06
העם האתיופי האמין שלא
צריך לעזור לעניים,

01:08:55:16 01:08:53:19
לא לתת, שמא "העוני יעבור
אלינו", כך נהגו לומר,

01:08:58:03 01:08:56:19
וזאת למרות שהיה להם
מעל או מעבר.

01:09:02:08 01:09:00:03
אתיופיה היא ארץ טובה,

01:09:07:20 01:09:03:13
אבל תושביה, למדתי זאת גם
מההיסטוריה, הם אכזריים,

01:09:09:19 01:09:08:21
רעים,

01:09:14:08 01:09:11:13
שמחים כשמישהו הולך לישון רעב.

01:09:17:17 01:09:15:06
כשהיה למישהו מה לאכול, קינאו בו.

01:09:20:13 01:09:18:23
העם האתיופי הוא עם ממש רע.

01:09:24:23 01:09:22:01
האיטלקים שלטו באתיופיה
במשך חמש שנים...

01:09:28:03 01:09:26:13
ויצא לאור ספר אחד

01:09:30:10 01:09:29:06
כשהייתי בכיתה ג',

01:09:33:02 01:09:31:13
כשלמדתי בכיתה ג',

01:09:39:08 01:09:34:23

ובו כתוב שאת העם האתיופי אי
אפשר ללמד ולשנות,

01:09:45:01 01:09:40:24
כשמנסים לעשות זאת, הוא תמיד
יתנגד במקום ללמוד.

01:09:49:03 01:09:45:23
נאמר שגם האבות שלנו
התנהלו בצורה זו,

01:09:55:06 01:09:51:08
ולכן לא ניתן ללמד ולשנות
את העם האתיופי.

01:09:58:23 01:09:57:02
הייתה תכנית עתידית

01:10:02:09 01:09:59:10
להשמדת את העם האתיופי,

01:10:05:00 01:10:03:10
לשרוף את התושבים באש,
להשמיד את כולם

01:10:07:11 01:10:05:06
ולהביא תושבים מאירופה,

01:10:09:08 01:10:07:18
כי אין דרך אחרת לשנות את העם.

01:10:12:13 01:10:10:04
זה היה חמור עד כדי כך, ובצדק.

01:10:15:16 01:10:13:00
זה עם רע שאוכל לבד
ולא עוזר לנזקקים,

01:10:18:01 01:10:17:00
עם שלא שמח בחלקו.

01:10:21:14 01:10:19:02
מאז שנולדתי,

01:10:24:00 01:10:22:13
כשהיו לי קרובים עשירים,

01:10:26:20 01:10:24:05
לאחר שאבי נפטר ונותרנו שבעה
ילדים בלי אבא,

01:10:29:09 01:10:27:09
כשלאמא שלי היה קשה לגדל אותנו,

01:10:31:05 01:10:29:16
כשהיא התהלכה עירומה כי
לא היה לה מה ללבוש.

01:10:36:17 01:10:32:11
כשבאו לבקר אותנו היא הייתה מסתתרת
בחדר מכיוון שהייתה עירומה,

01:10:44:24 01:10:39:13
האחים שלה עשירים, עם אין
ספור זהב, אוכל ועבדים,

01:10:48:12 01:10:45:09
לא הושיטו יד כי פחדו שהעוני שלנו יעבור
אליהם, שהם יידבקו בו כמו במחלה.

01:10:54:05 01:10:50:03
אלה הם האנשים שהכרתי אז,
לתוך זה גדלתי.

01:10:56:17 01:10:55:05
היו לי הרבה קרובים

01:11:01:08 01:10:57:19
אבל אף אחד לא עזר לנו.
גדלנו לבד,

01:11:03:20 01:11:02:09
אף אחד מאיתנו לא מת בגלל רעב.

01:11:07:01 01:11:04:06
הרבה אנשים מתו באתיופיה
מרעב כי לא היה מי שיעזור,

01:11:08:14 01:11:07:10
אך אנחנו שרדנו.

01:11:11:22 01:11:10:00
כל שבעתנו, הילדים, היינו
שכובים על הרצפה,

01:11:16:02 01:11:12:21
מביטים ביד של אימנו כשהיא נכנסה לבית
וקוראים לה להאכיל אותנו,

01:11:17:13 01:11:16:09

התחננו לאוכל,

01:11:19:04 01:11:18:06

והיא הייתה בורחת מהבית,

01:11:22:10 01:11:20:04

מסתובבת בין כל הקרובים

01:11:24:13 01:11:22:17

וחוזרת בידיים ריקות.

01:11:27:00 01:11:25:14

מכיוון שגם לה לא היה מה לאכול,

01:11:32:00 01:11:28:04

היו לה סחרחורות והיא הייתה

מתנגשת בקירות.

01:11:37:00 01:11:33:00

היא הייתה עירומה, הילדים היו מוטלים

על הרצפה, לא היו בגדים.

01:11:41:11 01:11:37:16

מה שווה המשפחה כשהיא לא עוזרת לנו?

01:11:46:03 01:11:42:07

קרובי המשפחה שלנו היו עשירים

אבל מה זה שווה.

01:11:50:14 01:11:47:04

אחרי כל זה, באו קרובי משפחה מרחוק

01:11:53:18 01:11:51:05

שביקשו לגדל אותנו,

01:11:55:20 01:11:54:11

אז חילקו ולקחו אותנו.

01:11:59:23 01:11:56:05

אותי ביקש לגדל אדם עשיר ללא ילדים

01:12:01:15 01:12:00:24

והלכתי איתו.

01:12:05:14 01:12:02:06

אחרי שעסקתי זמן רב בשמירה

על הפרות שלו,

01:12:07:13 01:12:06:11

עזבתי אותו,

01:12:11:10 01:12:08:04
והלכתי לבית ספר לגעז
שהיה באזור שלנו.

01:12:15:02 01:12:12:15
באותה התקופה התקיימו רק לימודי געז,

01:12:17:12 01:12:15:24
לא היו בתי ספר,

01:12:24:13 01:12:18:04
גדולי הפרופסורים באתיופיה
למדו רק געז,

01:12:26:08 01:12:25:10
כל הכמרים

01:12:28:09 01:12:27:05
והבישופים

01:12:31:07 01:12:29:02
למדו בבית הספר לגעז.

01:12:34:16 01:12:32:04
זה דמה לרמת הלימודים כאן
עד סיום מבחני הבגרות,

01:12:39:19 01:12:35:06
עד ההגעה לאוניברסיטה.
למדו לימודי געז.

01:12:42:01 01:12:40:09
שפת הגעז היא שפה מאוד גבוהה,

01:12:44:16 01:12:42:12
שפה קדושה שידועה בעולם.

01:12:48:05 01:12:45:08
ההיסטוריה של אתיופיה
כתובה בשפת הגעז.

01:12:54:08 01:12:48:21
בבית הספר הגעז התחלתי
מלימוד הא'-ב'

01:12:57:18 01:12:55:18
ועד שסיימתי את הלימודים בכפר.

01:13:00:19 01:12:58:21

לאחר שסיימתי את הלימודים בכפר,

01:13:03:16 01:13:01:17
אמרו לי שאני צריך להתחיל לעבוד
בחקלאות ולהתחתן,

01:13:05:08 01:13:04:07
שמספיק עם הלימודים,

01:13:07:18 01:13:06:10
שאם לא אעצור,

01:13:11:01 01:13:08:12
לא יהיה לזה סוף.

01:13:15:04 01:13:11:21
סירבתי להפסיק ללמוד
ולעבור לחקלאות,

01:13:20:06 01:13:15:23
רציתי ללמוד עד שאהפוך לכהן.

01:13:26:04 01:13:21:24
המורה שלי, מרי-גטה,

01:13:30:04 01:13:26:18
נהג לומר לי שאני אצליח בלימודים,
ושעליי להתמיד

01:13:33:15 01:13:30:21
ולא לעסוק במשהו אחר.
כך הוא עודד אותי

01:13:35:00 01:13:33:24
זזה עזר לי.

01:13:38:09 01:13:36:03
אחרי שסיימתי את הלימודים בכפר,

01:13:41:20 01:13:39:10
כדי להמשיך ללימודים אקדמאים,

01:13:46:22 01:13:42:24
כמו באוניברסיטה, היה צריך ללמוד במנזר.

01:13:48:23 01:13:47:07
זה מקום לימוד של נוצרים?

01:13:52:16 01:13:49:09
לימודי הגעז היו פתוחים לכולם,

01:13:54:13 01:13:53:10
לא הייתה הפרדה על רקע דתי,

01:13:56:21 01:13:54:19
כל מי שהיה מעוניין למד שם

01:14:00:14 01:13:57:04
ובסוף יום הלימודים, היה יכול
לחזור לדת שלו.

01:14:02:08 01:14:00:22
הנוצרי חזר לנצרות

01:14:04:21 01:14:02:13
והיהודי ליהדות, אף אחד לא אסר
על אף אחד לקיים את דתו.

01:14:08:01 01:14:05:10
לימודי הגעז היו פתוחים לכולם

01:14:10:13 01:14:08:15
כמו לימודים ממשלתיים כיום.

01:14:19:10 01:14:11:09
מה למדתם שם חוץ מהא'-ב'
-היו שלבים, כיתה א', ב' וכן הלאה.

01:14:23:17 01:14:19:20
עלית כיתות עד שהוסמכת לכמורה,

01:14:29:15 01:14:24:16
אך קודם היה צריך להשלים
את כל שלבי הלימודים,

01:14:31:09 01:14:30:04
שאחריהם

01:14:33:20 01:14:31:21
היה צריך ללכת לבית ספר
למתמחים צעירים,

01:14:36:11 01:14:34:23
ללימודי "דיקונה".

01:14:38:19 01:14:36:15
מה זה "דיקונה"?
-זהו שלב מעבר.

01:14:42:16 01:14:39:11

בסיום שלב ה"דיקונה" היה עוד שלב

01:14:46:09 01:14:43:06
שאחריו היו לימודי הכשרה לרבנות.

01:14:52:10 01:14:48:01
בסיום לימודים אלו,

01:14:56:04 01:14:53:10
התחיל שלב ה-"קומסנה".

01:14:59:18 01:14:57:08
בסיום שלב ה-"קומסנה"

01:15:02:24 01:15:00:19
היו לימודים בבית ספר שנקרא
"אפיס קופס".

01:15:08:12 01:15:03:21
אחריהם נהיית כומר ואחרי זה בישוף.

01:15:13:23 01:15:10:00
הבישוף הוא הדרגה הכי גבוהה,

01:15:16:07 01:15:14:22
הוא האחראי על כולם.

01:15:20:09 01:15:17:07
כך התנהלו השלבים, והלימודים
היו מאוד קשים.

01:15:23:22 01:15:21:09
באיזו שפה למדתם?
-בשפת הגעז.

01:15:27:17 01:15:24:17
שפת הגעז שימשה רק ללימודים,
או שהיה בה עוד שימוש?

01:15:33:11 01:15:28:12
היא הייתה גם מדוברת?
-התחלנו בלימודי השפה.

01:15:38:22 01:15:34:08
זו לא אמהרית ולא עברית, שפת
הגעז היא שפה בפני עצמה.

01:15:43:13 01:15:40:24
אבל מה היה השימוש העיקרי בשפה?

01:15:46:20 01:15:43:21
אז, לפני שהגיעה אלינו השפה האנגלית

01:15:49:02 01:15:47:05
והיכרנו בה כשפה בינלאומית,

01:15:53:09 01:15:49:14
שפת הלימודים באתיופיה הייתה געז.
פרופסורים, כמרים

01:15:56:21 01:15:54:00
וכל אנשי הדת למדו בבית ספר לגעז.

01:16:00:15 01:15:57:22
כולם התחילו ללמוד בשפת הזו,

01:16:03:22 01:16:01:24
ואחרי שלמדו אותה,

01:16:07:00 01:16:04:11
הלכו ללמוד ב"קנה בית".

01:16:10:05 01:16:07:24
"קנה בית" הם לימודי פרשנות לשפת הגעז

01:16:14:01 01:16:11:01
שם פירשו את הגעז באמהרית.

01:16:17:02 01:16:15:07
זה כמו ללמוד משהו באנגלית

01:16:20:10 01:16:17:09
ואחר כך לתרגם אותו לאמהרית.

01:16:24:24 01:16:21:03
זו שפה מאוד מסובכת וקשה.

01:16:28:04 01:16:26:08
המקומות ההיסטוריים של אתיופיה,

01:16:29:19 01:16:28:13
כמו "לליבלה"

01:16:33:12 01:16:30:09
ו"אקסום", מקומות גדולים,

01:16:37:24 01:16:33:22
כשמתבצעות בהם חפירות ארכיאולוגיות,
מוצאים שם דברים בשפת הגעז.

01:16:39:23 01:16:38:18
זו שפה עתיקה.

01:16:43:06 01:16:41:07
מי שנקראים היום מומחים של השפה

01:16:46:23 01:16:43:14
אלו אנשים שהתמחו בדרך
קשה, זה לא היה פשוט.

01:16:52:17 01:16:48:00
אחרי שסיימתי את הלימודים
בכפר, הלכתי ללמוד במנזר.

01:16:56:22 01:16:53:17
להגיע ללימודים למנזר זה כמו להגיע
ללימודים אוניברסיטה, הרמה גבוהה.

01:16:59:19 01:16:57:09
איפה היה המנזר?
-ב"גדילה".

01:17:04:24 01:17:00:23
היו הרבה מנזרים.
במנזר הכוונה היא

01:17:09:18 01:17:05:19
למקום בו חיו אנשים לא
נשואים, נזירים ובתולים.

01:17:11:14 01:17:10:15
היה להם

01:17:15:00 01:17:12:09
ארגון עצמאי

01:17:16:23 01:17:15:12
שקיבל תמיכה מהשלטון.

01:17:22:19 01:17:18:17
הממשלה סייעה למנזר בכל שנה,

01:17:24:22 01:17:23:11
זה מוסד שהוקם על ידה.

01:17:27:21 01:17:25:23
עניים וחסרי תמיכה כלכלית

01:17:30:16 01:17:29:10
הגיעו ללמוד שם בחינם.

01:17:32:20 01:17:31:10
זה היה כמו התמיכה שמקבלים
בארץ מביטוח לאומי.

01:17:36:15 01:17:33:12
כך זה היה.

01:17:39:22 01:17:37:08
אנשי המנזר דאגו לתלמידים והממשלה
מימנה את ההוצאות.

01:17:43:08 01:17:40:07
לאנשי המנזר היה שטח
לחקלאות, פרות

01:17:47:04 01:17:43:20
ועסקים שונים בבעלותם.

01:17:50:06 01:17:47:16
היו להם גם בית כלא ובית משפט.

01:17:52:07 01:17:50:20
לאנשי המנזר ניתנה רשות מהממשלה

01:17:55:13 01:17:52:15
להכניס אנשים לכלא, להענישם.
ניתנה להם אוטונומיה.

01:17:58:11 01:17:56:11
הייתה להם זכות שליטה
בתוך במנזר.

01:18:00:17 01:17:59:12
הם אף היו אחראים על מקומות

01:18:03:17 01:18:01:00
שהממשלה לא הייתה יכולה להגיע אליהם.

01:18:06:22 01:18:04:09
היו להם מנהיגים משלהם.

01:18:11:22 01:18:08:04
זה היה מנזר גדול שהיה מוכר ע"י השלטון.

01:18:14:23 01:18:12:17
רק מי שסיים את לימודיו שם

01:18:18:00 01:18:15:06
יכול היה להתמנות לכומר.

01:18:19:14 01:18:18:09
"אוון" זה כומר.

01:18:24:18 01:18:20:05
באיזה גיל נכנסת למנזר?
- בגיל שמונה-עשרה.

01:18:28:19 01:18:25:02
כמה שנים למדת שם?
- הרבה זמן,

01:18:32:04 01:18:29:07
עד שסיימתי את כל
שלבי הלימוד.

01:18:36:05 01:18:33:19
זה כמו בפנימייה.

01:18:39:24 01:18:36:21
זה התנהל בתנאי פנימייה,

01:18:43:14 01:18:41:08
התבגרנו תוך כדי לימודים.

01:18:46:21 01:18:44:03
הלימודים היו חינם?
-כן, הלימודים היו בחינם.

01:18:49:13 01:18:47:11
זה גוף ממשלתי שהממשלה תמכה בו,

01:18:51:18 01:18:50:01
וכל מי שנכנס לשם

01:18:55:10 01:18:52:16
חי על חשבון המנזר,
כולל אוכל וביגוד,

01:19:01:10 01:18:56:00
עד לסיום כל השלבים וקבלת התעודה.
ואז חלק חזרו לכפר להקים משפחה,

01:19:04:06 01:19:01:24
וחלק הפכו לפרופסורים בממשלה

01:19:08:02 01:19:04:18
ויצאו מהמנזר עם תעודה ועם תואר.

01:19:11:16 01:19:08:22

הלימודים שם הם לימודי תעודה.
-באיזו צורה למדתם?

01:19:18:13 01:19:12:01
היו ספרים?
-שפת הגעז לא נכתבה על דפים.

01:19:20:21 01:19:19:00
המילים נחרטו על עור של פרות,

01:19:24:18 01:19:21:07
פרות קדושות, כבשים ועיזים.

01:19:26:04 01:19:25:02
ניתן היה לחרוט רק על חיות קדושות,

01:19:29:06 01:19:26:11
ולא על חיות טמאות שאסור
לאכול מבשרן,

01:19:31:04 01:19:29:14
היה אסור להשתמש בעורן,

01:19:32:22 01:19:31:11
אסור היה להשתמש בהן
לחריטת דברי קדוש.

01:19:38:11 01:19:34:01
העור לא התכלה, הוא נותר לעולמים.

01:19:42:16 01:19:39:20
לא נעשה שימוש בנייר, זו שפה מכובדת.

01:19:49:23 01:19:46:04
עם סיום לימודי,

01:19:55:18 01:19:51:12
הוריי קראו לי לכפר כדי שאתחתן,

01:20:00:15 01:19:56:23
אבל אני לא הסכמתי, ותוך כדי,

01:20:03:15 01:20:01:07
בתקופת שלטונו של
המלך היילה סלאסי,

01:20:08:18 01:20:05:09
האיטלקים פלשו לאתיופיה.

01:20:12:16 01:20:10:21

בזמן הפלישה האיטלקית לאתיופיה,

01:20:14:24 01:20:13:13
המלך היילה סלאסי,

01:20:19:05 01:20:16:15
נלחם את מלחמת "מיי-צ'וא".

01:20:22:17 01:20:20:04
הוא נלחם ב"מיי-צ'וא"
במשך שבעה חודשים.

01:20:26:18 01:20:23:21
האיטלקים פלשו לאתיופיה דרך
"מטואה" שבגבול אריתריאה,

01:20:30:12 01:20:27:13
עברו את אזור טיגראי והגיעו למיי-צ'וא,
בדרכם לאדיס אבבה.

01:20:34:01 01:20:31:03
אז, המלך היילה סלאסי הכריז מלחמה.

01:20:36:14 01:20:34:06
נשים וגברים כאחד נלחמו
במשך שבעה חודשים.

01:20:40:14 01:20:37:21
בתום שבעת החודשים, האיטלקים הובסו.

01:20:43:02 01:20:41:24
לפי חוק שחוקק בין מנהיגי העולם

01:20:46:15 01:20:43:12
חל איסור על שימוש ברעל,

01:20:50:01 01:20:47:08
והאיטלקים עשו בו שימוש בסתר

01:20:52:01 01:20:50:06
ופיזרו את הרעל באמצעות מטוס.

01:20:53:08 01:20:52:11
זה היה חומר שנקרא די.די.טי.

01:20:57:11 01:20:54:12
המלך היילה סלאסי
דאג שיצלמו את זה,

01:21:00:05 01:20:59:02

ואחרי שזה צולם,

01:21:04:04 01:21:01:00
סלאסי יירט שני מטוסי קרב

01:21:07:00 01:21:05:06
ואז הכריז:

01:21:10:03 01:21:07:15
"אנחנו האתיופים הבסנו את איטליה".

01:21:16:00 01:21:10:22
מכיוון שהיה הסכם בינלאומי
על איסור השימוש ברעל

01:21:18:05 01:21:16:10
והאיטלקים השתמשו
בו, כי הם הפסידו.

01:21:23:16 01:21:19:17
לחומר די.די.טי שפוזר מהאוויר,

01:21:26:11 01:21:24:04
לקח זמן לרדת לאדמה
ולגרום לנזק.

01:21:29:18 01:21:27:05
מהרגע שהחומר פוזר באוויר

01:21:33:22 01:21:30:17
ועד שזה ירד לאדמה,
חלפו שש שעות.

01:21:36:01 01:21:34:17
החומר צף באוויר.

01:21:39:02 01:21:36:13
המלך מסר את המידע הזה לחיילים

01:21:40:24 01:21:39:08
והורה להם לצאת מהר
מהרכבים הצבאיים.

01:21:43:18 01:21:42:08
"ייקח לחומר 6 שעות עד
שיתפזר על הקרקע.

01:21:47:24 01:21:44:17
הצלחתי לגרום להתרסקות של
שני מטוסים ולצלם אותם,

01:21:50:17 01:21:48:11
אעשה את דרכי עם ההוכחה
אל חבר המושבעים,

01:21:53:14 01:21:51:10
כדי לבשר להם שהאיטלקים הפרו
את החוק והשתמשו ברעל".

01:21:55:18 01:21:54:04
המלך הודיע שהוא עושה את דרכו
לאו"ם עם ההוכחה,

01:21:58:07 01:21:56:04
ושידאג להעניש את איטליה
בעזרת מנהיגי העולם.

01:22:00:19 01:21:59:00
"אבל אתם החיילים האתיופיים,

01:22:03:10 01:22:01:12
המשיכו להילחם דרך היערות והנהרות

01:22:05:16 01:22:03:20
בעודי נלחם בחבר העמים.

01:22:08:05 01:22:06:03
ואתם, נשים וגברים, המשיכו
להילחם ולא להיכנע".

01:22:10:08 01:22:09:02
המלך היילה סלאסי נתן
את ההוראות הללו

01:22:12:09 01:22:10:22
ועשה את דרכו לחו"ל.

01:22:15:21 01:22:13:18
הוא הצליח לברוח משם
ולהגיע לירושלים,

01:22:20:13 01:22:17:09
המקום ששכן בו הוא בניין תחנת הרדיו
שרחמים אלעזר שידר בו,

01:22:23:04 01:22:20:23
שם הוא הסתתר.

01:22:25:22 01:22:24:12
מוסוליני, המנהיג האיטלקי,

01:22:28:15 01:22:26:11
בזמן שהמלך היילה סלאסי ברח,

01:22:31:01 01:22:28:24
דאג שלא יציג את מעשיו בפני האו"ם.

01:22:35:05 01:22:31:13
האיטלקים עשו חיפושים ובדיקות
נרחבות עד לטוסקנה,

01:22:39:11 01:22:36:01
אבל המלך הצליח לברוח
ולהתחבא בירושלים.

01:22:42:04 01:22:39:23
מוסולני

01:22:47:03 01:22:43:06
המשיך בחיפושיו אחר
סלאסי קרוב לשנה,

01:22:50:16 01:22:47:18
וכשלא מצא אותו, קבע שהמלך
לא עזב את אתיופיה

01:22:54:10 01:22:51:12
והכריז על חיפושים בתוכה.

01:22:57:06 01:22:54:24
כשהדרך חופשית,

01:23:00:05 01:22:57:12
סלאסי עשה את דרכו
מירושלים לאירופה,

01:23:03:05 01:23:00:18
הציג בפני חבר המושבעים
את התמונות של החומר

01:23:06:09 01:23:03:13
ואת תצלומי שני מטוסי קרב שיירט,

01:23:12:07 01:23:07:02
והכריז שניצח את איטליה במלחמה,

01:23:15:21 01:23:13:09
שהוא נלחם לפי חוקי המערב

01:23:18:08 01:23:16:12

בעוד שאיטליה עברה על החוק.

01:23:21:15 01:23:18:18
לפי החוק, מנהיגי העולם היו
צריכים להילחם כעת באיטליה.

01:23:26:13 01:23:23:02
חבר המושבעים התייעץ.

01:23:31:24 01:23:27:17
אנגליה באותה התקופה שלטה
במדינות רבות באפריקה,

01:23:36:12 01:23:33:00
כשאתיופיה לא נכבשה כמו
כל שאר מדינות אפריקה

01:23:38:03 01:23:36:24
והצליחה לשמור על גבולותיה.

01:23:40:11 01:23:38:22
ממזרח וממערב לאתיופיה
היו מדינות כבושות.

01:23:46:06 01:23:40:23
קניה וסודן, עד לגבול אתיופיה,
נשלטו ע"י האנגלים

01:23:48:11 01:23:46:21
ואריתריאה נשלטה ע"י איטליה.

01:23:54:07 01:23:49:09
אתיופיה נלחמה בכולם. הצרפתים
האנגלים ניסו להשתלט עליה

01:23:58:18 01:23:54:14
אבל אתיופיה לא נכנעה, כשהנשים
נלחמו לא פחות מהגברים.

01:24:04:17 01:24:00:15
ואז חבר המושבעים פנה לאנגלים

01:24:08:15 01:24:05:13
ששלטו בסודן, שכנתה של אתיופיה

01:24:10:17 01:24:09:05
וגם בקניה,

01:24:15:16 01:24:11:10
בדרישה להילחם באיטלקים, להביס אותם

ולהחזיר את המלך היילה סלאסי.

01:24:17:03 01:24:16:06

אמרו להם שאם יסרבו,

01:24:19:24 01:24:17:11

חבר המושבעים יתכנס ושליטתם
במדינות תילקח מהם.

01:24:24:00 01:24:20:23

לא הייתה ברירה לאנגלים והם הסכימו

01:24:29:16 01:24:24:09

להילחם באיטלקים לצד המלך
היילה סלאסי, ואיטליה הובסה.

01:24:35:08 01:24:30:20

לאחר הניצחון, המלך היילה
סלאסי חזר לאדיס אבבה.

01:24:38:03 01:24:36:15

כשהמלך נכנס לאדיס אבבה...

01:24:42:12 01:24:39:01

העם האתיופי בזמן המלחמה,

01:24:45:19 01:24:43:21

אחרי שהשקיע בלימודי הגעז,

01:24:47:21 01:24:46:06

לא היה יכול להגיע לכנסיות, שהיו סגורות.

01:24:52:09 01:24:48:21

לא היה מי שימנה בוגרים שסיימו
את לימודיהם, ומאחר שלא מונו

01:24:55:23 01:24:53:08

הגישה למקום ארון הקודש נאסרה עליהם.

01:24:59:07 01:24:56:10

זה נקבע על פי דרגות כשאל ארון
הקודש היה יכול להיכנס רק הכהן,

01:25:03:05 01:25:00:06

רק מי שלמד "דיקונה" והוסמך להיות רב.

01:25:06:22 01:25:03:15

כומר ובישוף היו יכולים להיכנס

01:25:11:08 01:25:07:04

וגם אותם בחרו בקפידה.

01:25:13:07 01:25:12:05
אז,

01:25:17:12 01:25:14:06
באותה התקופה, האתיופים
התמנו על ידי מצרים.

01:25:21:10 01:25:19:00
שליט אתיופיה שילם הרבה
זהב עבור זה

01:25:24:00 01:25:22:07
לשלטונות מצרים.

01:25:26:12 01:25:24:14
השלטון במצרים היה שולח נציג לבן אחד,

01:25:29:15 01:25:27:07
רק האדם הלבן היה מסמך.

01:25:33:04 01:25:30:18
העם האתיופי, בתקופת בה נלחם באיטליה,

01:25:35:01 01:25:33:23
בזמן המלחמה,

01:25:37:24 01:25:35:09
לא היו לו נציגים שימנו את התלמידים

01:25:41:07 01:25:38:09
וגם הכנסיות היו סגורות, כי לא
היה מי שיוביל את התפילות.

01:25:46:21 01:25:42:20
כשהמלך חזר, כל המלומדים ניגשו אליו,

01:25:50:15 01:25:48:07
אף אחד מהם לא היה יכול
לפתוח את הכנסייה

01:25:53:05 01:25:51:01
למרות שרבים מהם סיימו את
הלימודים ועברו את המבחנים.

01:25:57:19 01:25:54:16
בזמן הזה, העם האתיופי

01:26:02:00 01:25:59:00

טען בפניו שהוא עם שמעולם לא
נשלט על ידי אף עם אחר,

01:26:04:16 01:26:02:21
ושאדמת אתיופיה עדיין בבתוליה

01:26:06:20 01:26:04:24
למרות שכל השכנות האפריקאיות,
וגם הודו ואף סין, נשלטו.

01:26:09:16 01:26:07:08
הם טענו שכל המדינות הללו נכבשו,
אבל אתיופיה

01:26:13:05 01:26:10:03
היא מדינה ייחודית והמדינה הקדושה
מבין כל מדינות אפריקה,

01:26:16:20 01:26:14:04
אז לשם מה צריך להביא כמרים מחו"ל.

01:26:19:03 01:26:17:12
"הרי יש לנו מלך משלנו"

01:26:20:22 01:26:19:13
ודגל משלנו,

01:26:24:13 01:26:21:05
אז למה אנחנו צריכים להביא זרים
כדי למנות את בני עמנו?"

01:26:28:07 01:26:26:12
המצרים,

01:26:32:05 01:26:29:10
מוקדם יותר, תרמו לאתיופיה
ספר שכתבו.

01:26:38:18 01:26:33:11
המצרים תרמו לאתיופים את רוב הספרים
שהכתיבו להם כיצד להתפלל,

01:26:43:24 01:26:39:23
ובספרים הללו נכתב שלא
ניתן למנות אדם שחור.

01:26:47:07 01:26:45:03
כך נכתב שם?
-כן, כך נכתב.

01:26:48:19 01:26:47:14
לפי החוקים ההם,

01:26:53:09 01:26:49:10
רק אדם לבן היה יכול להתמנות

01:26:56:21 01:26:55:12
כי אדם שחור נחשב לאדם מקולל,

01:26:59:04 01:26:57:15
להתגלמותו של שטן שחור,

01:27:03:18 01:27:00:08
ושהופעתו בחלום פירושה
התגלמות שטן.

01:27:07:17 01:27:04:24
לעומת זאת, הופעת אדם לבן בחלום
היא התגלמות גבריאל המלאך,

01:27:10:09 01:27:08:06
והופעת אישה לבנה בחלום היא
התגלמות מריה הקדושה.

01:27:13:01 01:27:10:18
המצרים כתבו את כל זה ולימדו
את העם האתיופי,

01:27:16:07 01:27:13:11
וזה נחרט בראשם.

01:27:18:07 01:27:16:16
הם האמינו שהם מקוללים

01:27:21:12 01:27:18:18
וטענו שאין להם זכות למנות אדם
שחור, אלא רק אדם לבן.

01:27:24:02 01:27:22:12
ואז העם האתיופי

01:27:27:13 01:27:24:20
החל לצאת לחו"ל כדי ללמוד,

01:27:31:01 01:27:27:20
ואנשים רכשו השכלה

01:27:33:10 01:27:31:15
והבינו שמה שהמצרים הכתיבו להם
בעבר היה שקר, ושכדי לשלוט

01:27:35:16 01:27:33:22
הם צריכים להיות אדונים לעצמם.

01:27:37:15 01:27:36:10
החלו וויכוחים בנושא

01:27:40:22 01:27:38:18
ואז המלך היילה סלאסי

01:27:44:20 01:27:41:19
נתן במה לשאלות ותשובות

01:27:49:15 01:27:45:06
כדי שגם מי שנמצא במנזרים
ובכפרים יביע את דעתו

01:27:51:21 01:27:50:04
על השאלה אם צריך למנות אדם לבן,

01:27:55:01 01:27:52:04
או שגם לאדם שחור מגיעה
הזכות להתמנות.

01:27:57:22 01:27:56:03
באותו הזמן, אני הייתי במנזר,

01:28:00:21 01:27:58:18
אחד מתוך הרבים.

01:28:05:08 01:28:01:10
ואז סוכם שלא ממשיכים עם מצרים,

01:28:10:02 01:28:06:01
ושהם תמיד הכתיבו לנו ששחור זה לא טוב

01:28:15:07 01:28:10:24
רק לטובת האינטרסים שלהם.

01:28:19:06 01:28:15:18
איך יכול להיות שהם מכתיבים
לנו איך להתנהל במדינה משלנו

01:28:22:01 01:28:19:23
כשהם מאשימים אחד את
השני בהתבוללות.

01:28:23:20 01:28:22:12
בדיוק שנה אחרי,

01:28:26:15 01:28:24:14
תוך כדי וויכוחים ברדיו ובעיתונים,

01:28:29:00 01:28:27:01
אתיופי אחד שאל שאלה:

01:28:32:19 01:28:31:00
"אמרתם שאדם שחור לא יכול להתמנות.

01:28:35:02 01:28:33:14
תסתכלו על העיניים שלכם,

01:28:37:18 01:28:35:10
אתם רואים עם החלק השחור או הלבן?"

01:28:43:04 01:28:39:10
הצבע הלבן משמש בעת פטירה.
כשאדם נפטר,

01:28:47:17 01:28:43:10
החלק השחור נכנס פנימה והלבן בולט
כלפי מעלה. ובאותו רגע הוחלט ב- 100%

01:28:50:18 01:28:48:16
שאתיופיה צריכה להנהיג את עצמה.

01:28:54:00 01:28:51:17
צריך לזכור שרואים עם השחור בעיניים,

01:28:56:15 01:28:54:23
שהלבן הוא כיסא לשחור,

01:28:59:09 01:28:57:08
ושזה לא היה קורה ללא החלק השחור.

01:29:02:10 01:29:00:08
לאחר מכן, הוסכם על
מינוי כומר אתיופי.

01:29:08:01 01:29:03:22
מי שבחר את הכומר והרבנים
הוא הבישוף,

01:29:11:01 01:29:08:09
שדרגתו הגבוהה ביותר.

01:29:16:20 01:29:12:17
הוא עשה את דרכו, יחד עם המלך

01:29:19:21 01:29:17:17

ובמשך 5 שנים בחו"ל...

01:29:22:09 01:29:20:10
שמו אצ'יה וולדה-ג'ורג'יס,

01:29:25:24 01:29:23:19
שאחר כך הפך להיות בישוף.

01:29:27:02 01:29:26:12
מי זה היה?

01:29:30:11 01:29:28:06
מה הוא היה?
-הוא היה כומר גדול

01:29:32:22 01:29:31:02
בשם אצ'יה וולדה-ג'ורג'יס.

01:29:35:17 01:29:33:18
לפי סדר החוקים באתיופיה

01:29:37:14 01:29:36:21
היו: אצה,

01:29:39:05 01:29:38:06
אטיגה,

01:29:42:03 01:29:40:03
ואצ'יגה. אלו היו שלושת סדרי החוק.

01:29:43:13 01:29:42:17
אלו היו כל השלושה.

01:29:46:06 01:29:44:05
אצה היה דרגה מעל המלך,

01:29:49:13 01:29:46:21
אטיגה הייתה המלכה השנייה,

01:29:52:10 01:29:49:21
ואצ'יגה היה בדרגה השלישית לבית הכהונה.

01:29:54:07 01:29:52:19
מבחינת מיקום, המלך התיישב באמצע,

01:29:57:06 01:29:54:22
האטיגה ישבה מימין,
והשלישי משמאלו.

01:29:59:23 01:29:57:11

אלה היו המנהיגים הכלליים של אתיופיה.

01:30:03:04 01:30:00:13
אצ'יגה וולדה-ג'ורג'יס,

01:30:06:00 01:30:03:23
היה יושב הראש של כל
הכנסיות והמנזרים

01:30:08:13 01:30:06:22
והוחלט שהוא יתמנה

01:30:11:15 01:30:09:04
משום שהיה בעל ההשכלה
הגבוהה ביותר,

01:30:17:23 01:30:11:24
ושנית, משום שעשה מסעות רבים
יחד עם המלך ודאג למדינה שלו.

01:30:20:05 01:30:18:17
העם רצה שהוא ייבחר
להיות הפטריארך

01:30:22:09 01:30:21:06
כשלא היה מישהו בתפקיד
עליון שימנה אותם.

01:30:24:18 01:30:23:19
אחרי זה,

01:30:29:03 01:30:25:09
בישוף מצרי לבן בשם אוונה טרלוס

01:30:31:07 01:30:30:09
הגיע אלינו.

01:30:35:02 01:30:32:21
הוא הגיע ומינה לראשונה

01:30:39:06 01:30:35:12
את אצ'יגה וולדה-ג'ורג'יס
להיות הבישוף.

01:30:42:17 01:30:41:06
אחרי שהוא מונה...

01:30:45:07 01:30:42:24
לפני זה, הוא היה רק כומר

01:30:48:02 01:30:45:17
והבישוף נמצא בדרגה גבוהה
יותר משל הכומר.

01:30:51:23 01:30:48:20
לאחר מכן, לכל אחד משנים-עשר המחוזות

01:30:55:15 01:30:52:04
מונה כומר.

01:30:59:12 01:30:55:23
אותו הכומר הסתובב בכל המחוז,

01:31:03:12 01:30:59:19
מינה כומר הראשי, נזירים וכן הלאה.

01:31:08:24 01:31:04:13
אותו מצרי רצה לעזור לאתיופיה
ונאמר לו לא לעשות זאת.

01:31:11:24 01:31:10:02
מה שהמצרים היו עושים

01:31:15:20 01:31:12:17
כשאתיופיה הייתה מבקשת כומר

01:31:19:09 01:31:16:17
שתמורתו שילמה קנקן זהב,

01:31:23:06 01:31:20:04
היה לשלוח מבוגרים בני 85

01:31:25:17 01:31:23:14
שאף נזקקו לתמיכה בזמן ההליכה.

01:31:27:15 01:31:26:10
הם לא היו שולחים צעירים,

01:31:29:15 01:31:28:18
וזה כדי שהכמרים ילכו לעולמם מהר,

01:31:34:20 01:31:30:11
שנה מהגעתם, כי שיוכלו לדרוש
עוד זהב עבור מישהו אחר.

01:31:40:12 01:31:37:02
כך, בכל שנה הם שלחו מבוגר אחר
שלא החזיק מעמד ומת.

01:31:45:05 01:31:40:17

בצורה זו ניצלו המצרים את אתיופיה.

01:31:50:16 01:31:47:01
אז אחרי שאותו מצרי, אוונה טדרלוס,
הגיע לאתיופיה ומינה את הבישוף,

01:31:56:01 01:31:51:21
הוא הואשם בסיוע לאתיופיה
להפוך לעצמאית.

01:31:58:06 01:31:56:13
הוא הלך לעולמו תוך כדי
ריצוי מאסר.

01:32:00:09 01:31:59:08
הוא הוציא את אתיופיה לחופשי.

01:32:02:13 01:32:01:11
אחריו,

01:32:08:18 01:32:02:23
מונו כמרים בכל מחוז,
וכך גם בישופים.

01:32:12:16 01:32:09:11
אוולה יצחק התמנה להוביל
את אזור גונדר,

01:32:15:09 01:32:14:01
וכשהוא הגיע לשם,

01:32:19:14 01:32:15:23
כל אנשי אמהרה המלומדים
שבמחוז,

01:32:22:17 01:32:19:21
שהופקרו, זכו להתמנות.

01:32:23:21 01:32:23:10
כולם.

01:32:26:16 01:32:24:21
ואז גם אני הלכתי והתמנית.

01:32:27:15 01:32:27:01
לאן הלכת?

01:32:30:19 01:32:28:02
לגונדר. הגעתי לדרגה אחת מתחת לרב,

01:32:32:20 01:32:31:20
קיבלתי תעודה.

01:32:35:09 01:32:33:24
הייתי תלמיד מאוד חרוץ.

01:32:38:16 01:32:35:24
לא היה מי שימנה אותי

01:32:41:02 01:32:38:21
אז עברתי את המבחנים
ויצאתי מהמנזר.

01:32:45:09 01:32:42:08
עם התעודה שקיבלתי, המשכתי
ללימודי השכלה גבוהה.

01:32:47:16 01:32:46:07
סירבתי להתחתן,

01:32:50:17 01:32:48:05
ורציתי רק להמשיך בלימודיי.

01:32:53:10 01:32:51:00
המלך היילה סלאסי פתח בית
ספר ללימודי אנגלית.

01:32:57:09 01:32:53:19
זה היה בגונדר?
-באדיס אבבה.

01:33:01:19 01:32:58:12
המלך היילה סלאסי אמר לעם האתיופי

01:33:07:01 01:33:02:13
שבתמיכת מנהיגי העולם
הם ניצחו את איטליה

01:33:09:20 01:33:07:18
ושלכן הוא הצליח לחזור,

01:33:12:05 01:33:10:00
אבל הוא התחייב וחתם על כמה התחייבויות.

01:33:15:11 01:33:12:16
החוק הראשון היה איסור
הסחר בעבדים.

01:33:19:20 01:33:16:16
באתיופיה התבצע סחר בבני אדם

01:33:23:15 01:33:21:06
שכוננו בשמות של קיי-גלה
וטקור שנקלה.

01:33:26:18 01:33:25:00
אדם שנחשב למכובד היו בבעלותו

01:33:30:02 01:33:27:14
עבד שחור

01:33:31:12 01:33:30:11
ועבד בהיר.

01:33:34:22 01:33:31:23
היום הם נקראים אורומו,
פעם הם נקראו גלה.

01:33:36:10 01:33:35:14
עבד בהיר

01:33:38:03 01:33:37:02
ועבד שחור.

01:33:42:06 01:33:39:09
היה ביקוש גדול לשאת את בתו
של אדם שהחזיק בהם.

01:33:44:03 01:33:42:12
כשהגיעו לבקש את ידה
של הכלה המיועדת,

01:33:45:17 01:33:44:09
החתן נשאל אם הוא ידאג
לקנות לה עבדים,

01:33:49:15 01:33:46:14
עבד שחור ועבד בהיר. אם לא, לא
הייתה הסכמה, והם לא נישאו.

01:33:51:22 01:33:50:07
את העבדים חטפו ומכרו.

01:33:54:05 01:33:52:04
בזמן שהנערה מרחה את
עצמה עם חינה והתפנקה,

01:33:56:24 01:33:54:13
העבדים התרוצצו סביבה.

01:34:00:03 01:33:57:05
בצורה הזו היא גדלה. כך התנהלו
עבודות הסחר בעבדים.

01:34:02:17 01:34:00:22
היו הרבה מעשים כאלה?

01:34:07:00 01:34:03:17
אוהו... אני גדלתי לתוך זה
וראיתי במו עיניי.

01:34:10:17 01:34:07:08
מצמרר אותי לחשוב על
ההיסטוריה של אתיופיה.

01:34:12:20 01:34:11:05
היו עינויים

01:34:15:11 01:34:14:10
של העבדים...

01:34:19:00 01:34:16:09
היה גם עבד זכר שעבד בחקלאות,

01:34:20:17 01:34:19:14
השפחה עשתה את עבודות הבית

01:34:22:14 01:34:21:08
והם היו נענשים במכות.

01:34:25:16 01:34:24:04
התושבים היו מתאספים

01:34:29:01 01:34:26:02
ולועגים למי שלא היכה את העבדים שלו,
על כך שהוא לא יודע לשעבד.

01:34:30:14 01:34:29:10
למה העבדים נענשו?

01:34:33:18 01:34:31:10
היו קושרים ומענים אותם,

01:34:35:06 01:34:34:11
זה היה החוק,

01:34:38:14 01:34:35:15
אפילו כשהם עבדו. מילא
אם לא היו עובדים,

01:34:41:02 01:34:39:03
אבל השפחה הכינה
אוכל, דאגה לכל

01:34:43:19 01:34:42:04
ועשתה את כל המטלות שלה.

01:34:46:14 01:34:44:17
היו ימים מסוימים בחודש

01:34:49:01 01:34:46:23
בהם האדונים היכו את העבדים.

01:34:52:10 01:34:49:20
לכל אדון היה יום שבו הוא
היכה את העבדים שלו.

01:34:56:07 01:34:52:21
המקומיים היו מתאספים וצופים במכות.
אני הייתי אחד הצופים.

01:34:59:21 01:34:56:19
כשכולם התאספו, הוציאו
את השפחה מהבית.

01:35:02:03 01:35:01:00
היא לא סירבה

01:35:05:04 01:35:02:10
ולא התלוננה על העבודה שלה,
אבל זה היה החוק.

01:35:08:16 01:35:05:11
לאחר מכן, שיבחו את האדון על
כך שהוא שולט בעבדים שלו.

01:35:13:20 01:35:09:22
אני בן תשעים ואני עד
לכל מה שהתרחש אז,

01:35:15:21 01:35:14:04
אני עד להיסטוריה של אתיופיה.

01:35:18:21 01:35:17:03
מאיפה הם היו מגיעים?

01:35:24:18 01:35:20:14
מהאזור הידוע היום בשם אורומו,
היו צדים אותם שם.

01:35:28:10 01:35:25:13

בכוח לקחו אותם?
-בכוח ובעיניים מכוסות.

01:35:33:18 01:35:28:21

ומאיפה הובאו העבדים השחורים?
-מהמערב, מאזור סודן

01:35:36:09 01:35:34:09

ומאזור "קווארה", מקום
שנקרא "אמבולבול".

01:35:40:04 01:35:36:21

כהי העור הם אלה שנקראים
היום "בנשנגול".

01:35:43:11 01:35:40:16

משם היו מביאים את העבדים השחורים,

01:35:46:03 01:35:43:22

ואת העבדים הבהירים היו
מביאים מאזור אורומו.

01:35:53:17 01:35:47:03

הנשים מאורומו היו יפות פי
עשר מהנשים שהיו בבעלותן,

01:35:56:20 01:35:54:11

אך מכיוון שבני האורומו
היו ממעמד נמוך,

01:36:00:14 01:35:57:07

הם שועבדו גם ע"י אנשים מכווערים.

01:36:03:02 01:36:01:24

נשות אורומו היו יפות...

01:36:08:07 01:36:04:01

שפחה שבדיוק ילדה הובאה
כשעיניה מכוסות.

01:36:13:16 01:36:10:07

כשעזבו אותה בלילה, התינוקת
החלה לבכות.

01:36:17:12 01:36:14:09

החוטפים, שלא רצו להיחשף בגלל הבכי,

01:36:20:08 01:36:17:21

לקחו את התינוקת מגב

אימה וזרקו אותה לנהר.

01:36:27:04 01:36:22:05

היה עוד מקרה שבו לקחו
עוד אמא עם תינוקת,

01:36:30:08 01:36:27:18

ושוב, כשהתינוקת בכתה הרגו אותה
וזרקו אותה אל התהום

01:36:32:15 01:36:30:14

כדי שלא ייחשפו.

01:36:36:17 01:36:33:21

האימהות שהניקו... תוך כדי
שהחלב נוזל משדיהן,

01:36:38:17 01:36:37:07

נלקחו בברוטליות,

01:36:40:19 01:36:38:22

בדחיפות ובמכות באמצעות כלי עבודה.

01:36:45:05 01:36:41:13

באמצעות כלי שנקרא וושת,

01:36:49:10 01:36:46:09

קשרו את העבדים והשפחות.

01:36:53:13 01:36:49:21

לא ניתן היה להתנועע בזה
והן היו נושכת.

01:36:56:05 01:36:53:22

לוושת היו שיניים שהיו עלולות
אפילו לכרות רגליים

01:36:57:13 01:36:56:17

וזה יועד לקשירת עבדים.

01:36:58:07 01:36:57:23

ק,

01:37:01:22 01:36:58:19

לכלי שקשרו איתו את
העבדים קוראים וושת.

01:37:05:24 01:37:02:17

הוושת היה מתקן עם שיניים חדות וקשרו
באמצעותו בחוזקה את העבדים,

01:37:07:10 01:37:06:14
וכשהם קשורים העבדים אולצו ללכת

01:37:12:02 01:37:07:18
ואלה שנפלו, הקימו אותם באלימות.

01:37:16:19 01:37:13:09
רגליהם היו מלאות חתכים ופצעים.

01:37:19:08 01:37:17:24
התושבים היו מתאספים

01:37:22:16 01:37:20:01
לכבוד יום בו היה נהוג להכות
עבדים, גברים ונשים.

01:37:27:00 01:37:23:09
את ידיהם קשרו לצדדים עם חבל

01:37:29:17 01:37:27:12
וגם את שתי רגליהם,

01:37:31:04 01:37:30:00
וכדי לא לפגוע בלב,

01:37:33:12 01:37:31:10
היו מכופפים אותם על הברכיים ואז
מצליפים בגבם ארבעים פעמים.

01:37:37:15 01:37:34:15
העור שלהם התרומם יחד
עם השוט באמצעותו הוכו

01:37:41:16 01:37:38:22
והם זעקו "אבא, אבא".

01:37:45:12 01:37:41:24
האנשים מסביב מחאו כפיים וצחקו,
אף אחד לא עזר להם.

01:37:48:10 01:37:45:21
אף אחד לא נחלץ לעזרתם.
התושבים חגגו מסביב,

01:37:50:15 01:37:49:05
זה היה כמו חתונה עבורם,

01:37:54:23 01:37:51:12
זו מסיבה, הם היו שרים.

העינויים שעברו העבדים...

01:37:56:15 01:37:55:08
לשפחות היה שיער יפה,

01:38:03:03 01:37:58:03
דבר שהיה עלול לגרום לאנשים לסרב לשעבד אותן
בשל החשש שהן לא בנות העבדים,

01:38:05:19 01:38:03:14
אז היו הורסים את שיערן עם מספריים,

01:38:08:22 01:38:06:08
חותכים את שיערן כך שצד אחד נראה נמוך
וצד שני גבוה.

01:38:13:00 01:38:09:07
היו יוצרים עיגולי קרחות על ראשן,
וכך הוכיחו לקונים שמדובר בשפחות

01:38:14:16 01:38:13:05
וכך גם הצליחו למכור אותן

01:38:19:00 01:38:15:01
בנוסף, היו דוקרים את
הלשון שלהן עם קוצים

01:38:23:16 01:38:20:03
כדי לטעון שהן לא מדברות אמהרית
ולכן הן שייכות לבני העבדים.

01:38:27:18 01:38:24:20
הגמגום כתוצאה מהפציעה
הייתה ההוכחה,

01:38:32:00 01:38:28:19
כי אם הן דיברו אמהרית,
לא רצו קנו אותן.

01:38:37:08 01:38:32:16
היו תקופות כאלה באתיופיה
של סחר בבני אדם ועינויים.

01:38:46:06 01:38:38:09
כל אחד היה יכול לקנות עבדים?
רק אנשים עשירים קנו עבדים.

01:38:47:21 01:38:47:06
אני...

01:38:50:22 01:38:49:19
כשאני מספר את העדות,

01:38:55:15 01:38:52:12
אני לא מספר סתם סיפור.

01:38:59:15 01:38:56:07
אני לא מספר על דברים ששמעתי אלא
רק על דברים שראיתי, שגדלתי עליהם.

01:39:03:11 01:39:00:04
ראיתי במו עיניי את ההיסטוריה
של אתיופיה.

01:39:07:02 01:39:04:12
בזמן הזה, המלך היילה סלאסי

01:39:08:24 01:39:07:12
בישר שקיבל מחבר המושבעים

01:39:14:08 01:39:10:04
הוראות שאחת מהן הייתה
איסור סחר בבני אדם,

01:39:18:05 01:39:15:12
ובכך הוא הסכים להוציא
לחופשי את בני עמו.

01:39:20:13 01:39:18:15
מאותו היום לא היה
סחר בבני אדם.

01:39:24:12 01:39:21:07
החלטה שנייה הייתה לקיים לימודים
בינלאומיים, כמו לימוד אנגלית,

01:39:28:08 01:39:25:04
השכלה מודרנית, והפסקת
לימודי הגעז.

01:39:33:15 01:39:29:20
המלך נשאל אם הוא מוכן לקבל
שפה בינלאומית והסכים.

01:39:36:23 01:39:35:09
האנשים שהיו יכולים ללמד את זה

01:39:39:14 01:39:37:17
היו מטיפים מחו"ל.

01:39:44:08 01:39:40:22
אותם אנשים הגיעו למדינות
שונות כדי לתרום,

01:39:47:07 01:39:45:17
הם לא גבו שכר

01:39:50:22 01:39:47:24
ולימדו בהתנדבות.

01:39:55:06 01:39:51:07
הם גם עזרו לבנות בתים, ותמכו בתלמידים
עד הגעתם לאוניברסיטה.

01:39:59:24 01:39:55:21
שאלו את המלך האם הוא
מוכן לקבל את המטיפים,

01:40:03:03 01:40:00:21
מכיוון שלפני כן אף מטיפ
לא הגיע לאתיופיה,

01:40:08:07 01:40:03:23
המטיפים היו נתלים.
-מי הם המטיפים?

01:40:10:19 01:40:08:09
מטיפי דת.

01:40:15:14 01:40:12:02
הם מטיפי דת שגם עזרו בענייני השכלה.

01:40:19:18 01:40:15:20
הם לימדו עד האוניברסיטה,
לימדו רפואה

01:40:21:14 01:40:20:01
ויחד עם זאת, ניסו להמיר את הדת.

01:40:26:21 01:40:23:01
הם הטיפו לאימוץ הדת שלהם.

01:40:30:08 01:40:28:10
"ישו הוא בנו של ה',

01:40:33:07 01:40:30:19
האמינו בו. הוא נתלה עבורנו".

01:40:37:05 01:40:34:00
כך הם פעלו.

01:40:43:16 01:40:38:08
כשמנהיג הסכים להתנהלות בינלאומית,

01:40:47:19 01:40:45:00
הוא גם התחייב להכנסת
מטיפים לארצו.

01:40:51:03 01:40:48:01
המלך התחייב לכל וחתם על הסכם.

01:40:53:14 01:40:51:19
אנשים לא קיבלו את הדת הקתולית
כי אתיופיה הייתה אורתודוקסית.

01:40:55:17 01:40:54:02
הם אמרו למלך היילה סלאסי
שהם לא מקבלים אותה.

01:41:01:00 01:40:57:07
בנוסף, פעם היו מכנסיים בגזרה
צרה באזור הרגליים,

01:41:03:16 01:41:01:22
נאמר שהמכנסיים האלו מודרניים.

01:41:07:07 01:41:04:23
האתיופים השיבו שמדובר בשק
ולא היו מוכנים ללבוש אותם.

01:41:10:22 01:41:08:13
המטיפים גם אמרו שאסור לגדל שיער

01:41:13:01 01:41:11:03
כשהאתיופים הלכו עם אפרו,

01:41:18:07 01:41:13:08
ואנשים סירבו לקבל את
המנהג הקתולי הזה.

01:41:22:10 01:41:19:14
כמו כן, האתיופים סירבו ללמוד
אנגלית, אלא רק את שפת הגעז.

01:41:26:12 01:41:22:15
מי אלה שסירבו?
-העם האתיופי.

01:41:27:21 01:41:26:20
סירבו למלך היילה סלאסי.

01:41:34:08 01:41:28:23
סירבו לחוקים החדשים שהביא עמו?
כן, הוא חזר עם חוקים חדשים

01:41:39:20 01:41:34:23
שסיכם עם האנגלים בזמן שהאיטלקים
שהו באתיופיה.

01:41:44:02 01:41:40:23
אך האתיופים היו בשלהם, ורצו
ללמוד געז ולא אנגלית.

01:41:48:02 01:41:45:00
הם טענו שהלימודים באנגלית
משנים את הדת

01:41:49:20 01:41:48:14
ושהם לא מוכנים לשנות את המורשת,

01:41:52:15 01:41:51:07
לא מוכנים לוותר על
מכנסי הפדלפון

01:41:56:21 01:41:53:08
וגם לא לנעול נעליים, כי הן משמשות
רק אנשים עם פצעים.

01:41:58:22 01:41:58:03
הם לא היו מוכנים לנעול נעליים.

01:42:04:11 01:42:00:00
הם גם לא נסעו ברכבים בטענה שהם
בריאים ויכולים לצעוד ברגל.

01:42:12:18 01:42:06:18
המלך היילה סלאסי נלחם בעם מלחמה
קשה יותר מהמלחמה עם איטלקים.

01:42:15:00 01:42:13:24
אחרי זה

01:42:17:19 01:42:15:14
המלך שינה דברים גם את המטבע.

01:42:19:20 01:42:18:10
זה נקרא "מר-טרזה ביר",

01:42:23:24 01:42:20:15
כסף מאבן, ובזה השתמשו.

01:42:28:01 01:42:24:05
מה זה הכסף הזה?
- כסף מאבן.

01:42:32:16 01:42:28:11
המלך קיבל את זה מהאומים
וזה היה הכסף.

01:42:35:21 01:42:32:22
לא היה כסף?
-קראו לזה כסף.

01:42:38:00 01:42:36:12
הבנתי.
-מר-טרזה ביר.

01:42:42:07 01:42:38:07
וזה עשוי מנייר?
-לא, זה מטבע כסף.

01:42:45:18 01:42:42:16
בזה השתמשו?
-כן, זה מה שהיה באתיופיה.

01:42:48:24 01:42:46:15
היה קשה לסחוב את זה כי זה היה כבד.

01:42:54:00 01:42:50:05
היה קשה לסחוב את זה בתוך שק,

01:42:58:04 01:42:55:07
ואז המלך קיבל את ההצעה
לעבור לכסף מנייר.

01:42:59:21 01:42:58:13
העם סירב לקבל גם את זה

01:43:03:13 01:43:00:08
כי זה עלול לעוף ברוח או להישרף.

01:43:06:01 01:43:05:04
היו הרבה בעיות.

01:43:08:10 01:43:06:19
ואז הוציאו את כסף מנייר.

01:43:11:21 01:43:09:10
הייתה הכרזה על כך, אבל לא
היה מסחר בשטרות.

01:43:19:16 01:43:13:10
כשיצאו לקניות, סוחרים סירבו
לקבל תשלום בשטרות.

01:43:22:10 01:43:20:15
בעקבות זה, חיילים יצאו לכל השווקים

01:43:26:07 01:43:22:19
והתעמתו כל יום עם העם כדי
לאכוף את החוק החדש.

01:43:30:02 01:43:27:15
המלך נקלע לבעיות מהסוג הזה.

01:43:32:00 01:43:30:19
לאחר מכן,

01:43:35:07 01:43:32:15
המלך קבע שאט-אט יהפוך
את אתיופיה למודרנית.

01:43:39:17 01:43:36:04
את לימודי האנגלית הוא
יישם קודם על ילדיו,

01:43:45:11 01:43:41:04
שלמדו באירופה וחזרו עם השכלה.

01:43:49:15 01:43:46:01
באדיס אבבה היה מקום
על שם טפרי מקונן,

01:43:53:14 01:43:50:21
שמו של היילה סלאסי לפני שנהיה למלך,

01:43:56:07 01:43:54:08
השם שקיבל מהוריו.

01:43:59:16 01:43:57:00
בית ספר על שם טפרי מקונן הוקם שם,

01:44:01:06 01:44:00:03
וילדיו כמובן היו חלק ממנו.

01:44:06:12 01:44:02:14
השרים, שהתלהבו מהיזמה,
שלחו את ילדיהם ללמוד לשם,

01:44:11:08 01:44:06:20

ואז תושבי העיר אדיס קיבלו את זה, ולבסוף כל אתיופיה.

01:44:17:24 01:44:13:20
גם אני החלטתי ללמוד ולהפוך למודרני.

01:44:19:20 01:44:18:18
אז התחלתי

01:44:23:17 01:44:20:20
בלימודי אנגלית, התחלתי מה-ABC

01:44:25:14 01:44:24:00
ולמדתי עד כיתה ו'.

01:44:29:10 01:44:26:02
בזמנו, הלימודים הסתיימו בכיתה ו'.

01:44:31:15 01:44:30:06
כך היה באתיופיה.

01:44:36:15 01:44:32:00
בסוף כיתה ו' המסיימים הוגדרו משכילים או נהיו מורים.

01:44:40:00 01:44:37:08
אז גם אני סיימתי את לימודי עד כיתה ו'.

01:44:45:13 01:44:40:05
למדתי באדיס אבבה בטפרי מקונן? -לא, למדתי בגונדר.

01:44:49:06 01:44:45:19
מאוחר יותר היו בתי ספר בכל מחוז.

01:44:54:17 01:44:50:04
אחרי שסיימתי את לימודיי, עברתי מגונדר לאדיס אבבה

01:44:57:06 01:44:55:14
כדי לרכוש השכלה גבוהה יותר.

01:44:59:09 01:44:58:09
עם הגעתי לשם,

01:45:04:21 01:45:01:07
הוקמה שם לראשונה קונסוליה ישראלית.

01:45:11:08 01:45:06:17
הוקמה שם שגרירות, ג'נרל קונסול.

01:45:18:14 01:45:13:09
כשטיילתי שם הבחנתי במגן
דוד ובדגל ישראל,

01:45:25:03 01:45:19:18
ובכניסה היה רשום, באנגלית
ובעברית - שגרירות ישראל.

01:45:31:05 01:45:26:07
הייתה לי ידידה שלמדה בישראל

01:45:34:23 01:45:31:16
שהסבירה לי שזו שגרירות ישראל
שהוקמה לאחרונה,

01:45:37:17 01:45:35:16
שעם ישראל שב מהגלות

01:45:40:01 01:45:38:03
ואף הקים שגרירות באדיס אבבה,

01:45:44:18 01:45:40:11
שזה דגל ישראל מזה אלפיים שנים

01:45:47:24 01:45:45:04
ושהמגן דוד היה המגן של דוד המלך.

01:45:49:10 01:45:48:08
היא לימדה אותי את כל זה.

01:45:55:10 01:45:49:15
מה, לא ידעת את זה לפניכן?
-לא. נולדתי בכפר וגדלתי במנזר.

01:45:56:14 01:45:55:21
היה חושך... אני לא יודע.

01:46:00:11 01:45:58:01
התלהבתי מההיסטוריה

01:46:04:10 01:46:01:06
ואז החלטתי ללמוד
עברית, ולא אנגלית.

01:46:07:09 01:46:05:17
הלכתי לשגרירות ישראל

01:46:11:21 01:46:08:03
ודיברתי איתם במעט האנגלית שידעתי,

01:46:15:22 01:46:12:16
ואז מישהו נתן לי ספר והציע
לי עבודה. סירבתי לו,

01:46:18:13 01:46:16:03
לא רציתי לקבל את הכסף ואמרתי
לו שאני רק רוצה ללמוד עברית.

01:46:23:24 01:46:19:01
הוא נתן לי כלים ללימוד
עברית, כולל האותיות.

01:46:28:00 01:46:24:16
הוא הכיר לי מישהו שלמד בישראל וחזר,

01:46:30:18 01:46:28:06
והתחלתי ללמוד אצלו עברית.

01:46:35:20 01:46:31:18
כשתרגלתי קרוא וכתוב...
-למדת לבד?

01:46:37:00 01:46:36:06
כן, למדתי לבד.

01:46:39:15 01:46:37:09
לא היה לך מורה?
-לא, למדתי עצמאית.

01:46:44:02 01:46:40:03
למדתי עברית לבד בזמני
החופשי כשלא עבדתי,

01:46:47:12 01:46:44:20
וגם שאלתי אנשים. ככה למדתי.

01:46:52:04 01:46:48:01
היה בית כנסת תימני באדיס אבבה.

01:46:55:24 01:46:52:20
התימנים חיו באתיופיה
עוד מימי המלכה

01:47:01:17 01:46:56:10
זאודיתו והמלך מניליק, באדיס אבבה.
הם היו אנשים עשירים.

01:47:06:17 01:47:02:12
בבית הכנסת שלהם ראיתי
לראשונה ספר תורה,

01:47:09:15 01:47:07:00
טלית וכיפה.

01:47:16:07 01:47:10:14
בבית כנסת קיבלו אותי וקירבו
אותי לדת אט אט.

01:47:19:09 01:47:17:04
הם עזרו לי ללמוד עברית

01:47:21:16 01:47:19:23
ונתנו לי עבודה בבית כנסת.

01:47:27:12 01:47:23:13
לימים נהייתי קבוע בבית כנסת,

01:47:29:21 01:47:28:02
מאוד אהבו וכיבדו אותי.

01:47:33:04 01:47:30:09
הם היו קוראים לי לעמוד ולהתפלל
עם ספר התורה,

01:47:37:21 01:47:33:14
וכשחזרתי בשבת מבית הכנסת, הם הזמינו
אותי אליהם, ואכלתי ושתיתי אצלם.

01:47:40:07 01:47:38:12
הם גם דאגו לי לעבודה בארגון שלהם.

01:47:43:12 01:47:42:04
חייתי ככה.

01:47:47:12 01:47:46:08
אחר כך,

01:47:50:08 01:47:49:02
דוד בן גוריון,

01:47:55:21 01:47:51:14
הוכרז עליו כראש הממשלה
הראשון של ישראל.

01:47:59:09 01:47:57:17
הכריזו על זה לכל עולם,

01:48:02:07 01:48:00:05
לכל היהודים שנמצאים בגלות.

01:48:07:14 01:48:05:24
הכריזו על שאחרי אלפיים שנה,

01:48:09:15 01:48:08:07
העם שב מהגלות

01:48:13:03 01:48:10:12
והקים מדינה בארץ ישראל.

01:48:18:04 01:48:14:17
הוא קרא לכל היהודים בעולם
לשוב למדינתם,

01:48:22:17 01:48:19:18
גם יהודים שלא מעוניינים במדינה,

01:48:24:21 01:48:23:07
שיבואו כתיירים.

01:48:29:10 01:48:25:07
הוא אמר שכשיראו את האדמה,
כתיירים, יתאהבו בה.

01:48:34:16 01:48:30:09
זה נאמר ברדיו ואז יצא גם לעיתון.
לקחתי עותק,

01:48:36:16 01:48:35:01
העתקתי למחברת את הכתבה

01:48:40:08 01:48:37:19
והתחלתי להסתובב ולשאול.

01:48:45:19 01:48:40:14
באיזו שפה היה העיתון?
-באמהרית. בן גוריון דיבר באנגלית,

01:48:49:05 01:48:46:14
אבל העיתונים יצאו בכל שפה בעולם.

01:48:52:02 01:48:49:18
לקחתי את הכתבה והפצתי
את השמועה.

01:48:56:18 01:48:53:06
יהודי אתיופיה חיו בגונדר,

01:48:59:18 01:48:57:22
חלקם עבדו באדיס אבבה

01:49:03:18 01:49:00:12
או במקומות אחרים, גם חברים
שגדלו איתי.

01:49:09:00 01:49:04:04
הלכתי והודעתי להם על
הקמת מדינת ישראל.

01:49:10:00 01:49:09:05
שאלו אותי איפה ראיתי ושמעתי על זה.

01:49:14:11 01:49:10:09
אמרתי להם שזה הושמע ברדיו ונכתב בעיתון
והראיתי להם את מה שהעתקתי למחברת.

01:49:16:23 01:49:14:18
הודעתי להם על כך שממשלת
ישראל קוראת

01:49:19:02 01:49:17:09
לנו לישראל, "למה שלא נלך?"

01:49:22:16 01:49:20:08
הם שאלו: "איך ניכנס לשם?
מי ישלח אותנו?"

01:49:27:15 01:49:24:15
השבתי להם: "ממשלת ישראל קראה לנו,
ואם היא מזמינה אותנו,

01:49:31:16 01:49:28:12
אנחנו צריכים להתעורר ולברוח.

01:49:37:23 01:49:32:05
אתיופיה מסרבת שנעזוב, אך אם
נברח ממשלת ישראל תעזור לנו.

01:49:39:24 01:49:38:23
אנחנו צריכים להתחיל לזוז".

01:49:43:07 01:49:41:09
המשכתי לחקור את העניין,

01:49:45:18 01:49:43:24
באמצעות ישראלים שהגיעו לאתיופיה,

01:49:48:01 01:49:46:04

אנשי הקונסוליה, שגרירים,

01:49:53:09 01:49:48:20

אנשי עסקים וארגונים שונים.

01:49:55:21 01:49:53:19

מהר מאוד התחלתי לדבר עברית

01:49:57:08 01:49:56:06

וגם לכתוב.

01:49:58:19 01:49:57:24

שאלתי לדעתם,

01:50:00:17 01:49:59:14

והם השיבו לי שאנחנו צריכים לעלות לישראל.

01:50:03:02 01:50:01:03

שאלתי: "איך נעשה את זה?" והם אמרו שאני צריך להקים ארגון,

01:50:06:09 01:50:04:07

מכיוון שאדם יחיד לא יכול לעשות את זה.

01:50:08:08 01:50:06:21

הם אמרו שאנחנו צריכים להקים ארגון

01:50:10:24 01:50:08:22

שבמסגרתו נפנה לממשלת ישראל

01:50:15:07 01:50:11:07

בבקשה לקבל אותנו, ואז גם האו"ם יבוא לעזרתנו.

01:50:20:06 01:50:15:23

הם אמרו שאם הם, אנשים הלבנים, יבריחו אותנו מאתיופיה זה ייחשב מהלך פוליטי,

01:50:22:17 01:50:20:22

ושאנחנו צריכים לפעול ולהיעזר בהם.

01:50:24:10 01:50:23:12

ובאותו רגע...

01:50:27:12 01:50:24:22

רוב היהודים חיו באזור גונדר,

01:50:32:00 01:50:28:06

באזורים אמהריים שנקראים: "גוג'ם", "וולו"

01:50:33:11 01:50:32:19
ו"טגראי".

01:50:36:11 01:50:33:24
בכל האזורים הללו התגוררו היהודים.

01:50:38:07 01:50:36:21
חזרתי לגונדר

01:50:43:07 01:50:38:18
עם הבשורה לרבנים ולכל האנשים.

01:50:47:08 01:50:44:08
בישרתי שמדינת ישראל הוקמה
ושהמשלה קוראת לנו.

01:50:51:06 01:50:48:04
אמרתי בנוסף שעלינו, היהודים, לעזוב.

01:50:53:20 01:50:52:07
כשהגעתי לגונדר

01:50:56:14 01:50:54:21
היה שם ד"ר בשם פרידן

01:50:58:21 01:50:57:12
שמהמרפאה שלו

01:51:03:17 01:50:59:23
נשלח רופא שטיפל ביהודי אתיופיה
בכל רחבי המדינה.

01:51:08:02 01:51:05:06
בשגרירות ישראל שבאדיס אבבה
נתנו לי מכתב להעביר לד"ר

01:51:10:05 01:51:09:00
בו בקשה שסייע לי.

01:51:14:21 01:51:11:09
כשמסרתי לו את המכתב הוא שאל אותי
מיד איזו עבודה אני רוצה.

01:51:17:15 01:51:15:12
השבתי לו שבאתי להקים את
ארגון לקראת העלייה,

01:51:21:18 01:51:18:15

שאנחנו רוצים לעלות לישראל,
ושארצה עבודה לשעות הלילה.

01:51:24:17 01:51:22:07
ביום הסתובבתי בין
היהודים שבכפרים

01:51:28:07 01:51:25:00
ובלילה עבדתי בשמירה בבית
המרקחת של הד"ר.

01:51:30:05 01:51:29:08
בתוך גונדר?

01:51:37:09 01:51:30:10
כן, וביום ערכתי אספות בכל הכפרים:
ב"אמבובר", ב"וזהבה", וב"ווגרה",

01:51:42:20 01:51:37:18
בהן סיפרתי שישראל קוראת לנו. שאלו
אותי אם יש לי הוכחות,

01:51:44:12 01:51:43:01
והשבתי להם שאני אישית
הייתי באדיס אבבה

01:51:47:00 01:51:44:18
ושברשותי מסמך שקיבלתי
משגרירות ישראל

01:51:49:18 01:51:47:06
כדי שאלך ואבשר לכל היהודים,

01:51:52:04 01:51:50:01
ושאם נתארגן אז הם
יהיו מוכנים לעזור לנו.

01:51:56:19 01:51:52:16
ואז החלו לברך ולהודות לי

01:52:00:15 01:51:57:03
על כך שבאתי אליהם עם דבש
בפי, עם בשורה משמחת.

01:52:03:14 01:52:01:07
כשהגעתי ל"ווגרה" כולם תמכו בי.

01:52:05:15 01:52:04:14
אחרי כך,

01:52:08:14 01:52:06:21
אמרתי ליהודים שאנחנו
צריכים להקים ארגון

01:52:13:18 01:52:10:11
כי אם אדם יחיד ידבר
לא תהיה לו השפעה.

01:52:18:01 01:52:14:15
הצעתי שנתארגן כולם ונכתוב
מכתב לממשלת ישראל,

01:52:19:08 01:52:18:18
והם השיבו בחיוב.

01:52:23:07 01:52:19:24
הם ביקשו שאגיד להם מה לעשות
כמי שהביא את הבשורה,

01:52:29:06 01:52:24:04
ומיד ערכנו אספות ב"ווגרה",
ב"דמביה", ב"סקלט" וב"לסה".

01:52:34:02 01:52:29:20
החלו קריאות על כך שהבאתי
בשורה ממדינה רחוקה,

01:52:38:21 01:52:34:12
בשורה על ירושלים, ואנשים
חשו שהם כבר בארץ.

01:52:40:08 01:52:39:08
החלו לבקש ממני לספר פרטים,

01:52:41:23 01:52:40:19
ואמרתי להם שקודם
יש להקים ארגון.

01:52:46:10 01:52:44:18
אחד מגדולי הכוהנים,

01:52:48:21 01:52:47:15
הרב ברהן ברוך...

01:52:54:02 01:52:50:10
הוא בן לעשרה דורות של כוהנים,
לויים, עוד מאהרון הכהן.

01:52:55:24 01:52:54:10
נכתב על כך ספר.

01:52:58:16 01:52:57:00
השמועה הגיעה עד אליו.

01:53:01:00 01:52:59:08
הרב ברהן ברוך

01:53:05:22 01:53:01:20
היה מהמשכילים שבמחוז גונדר
שאף קיבל מהאיטלקים

01:53:08:15 01:53:06:03
לבוש אתיופי מעוטר זהב,

01:53:11:22 01:53:09:11
והכריזו עליו כאחראי
על יהודי אתיופיה.

01:53:15:24 01:53:12:17
כשהמלך היילה סלאסי ניצח
את האיטלקים, הגיע לגונדר,

01:53:21:01 01:53:16:19
וביקש שיביאו אליו אדם גדול מביתא ישראל,
הביאו אליו את הרב ברהן ברוך.

01:53:23:06 01:53:21:07
המלך התרשם מההשכלה שלו
והעניק לו קבה מזהב

01:53:26:02 01:53:23:21
וגם את ההנהגה על
יהודי אתיופיה.

01:53:29:14 01:53:26:15
הוא מינה אותו ואמר לו
שיפנה אליו בכל בעיה.

01:53:31:11 01:53:30:18
רבים אמרו:

01:53:35:16 01:53:32:13
"מעכשיו אנחנו לא צריכים
לבחור אדם גדול אחר.

01:53:40:19 01:53:36:10
זהו נצר לדורות של כוהנים.
לא צריך משהו אחר.

01:53:44:17 01:53:41:07

זהו אדם שנבחר ע"י האיטלקים
ועל ידי המלך היילה סלאסי,

01:53:46:20 01:53:45:09
הוא יהיה המנהיג האחראי."

01:53:51:23 01:53:47:24
אז קראו לרב ברהן ברוך לאספה,
שהגיע ובירך אותי רבות.

01:53:55:20 01:53:52:20
הוא אמר לי: "אני אהיה לך לאב וכוח

01:53:58:16 01:53:56:08
ואתה צריך להורות לנו את הדרך.

01:54:03:21 01:53:59:22
עם הקשרים שלך בשגרירות
ישראל, אתה תייצג אותנו."

01:54:06:10 01:54:05:04
כך התקיימו האספות:

01:54:11:04 01:54:06:20
בראש האספה נמצא הרב
הגדול ברהן ברוך,

01:54:15:13 01:54:12:10
הסגן שלו מר' גולה טסמה.

01:54:20:14 01:54:15:20
הוא מ"וולקה", וגם הוא אדם
גדול שנבחר ע"י המלך.

01:54:25:00 01:54:21:09
והשלישי היה מר נגוסה יעקב,

01:54:29:17 01:54:25:23
דוד של אשתי, אחיו
הקטן של אבא שלה.

01:54:35:04 01:54:30:08
הוא הוכר על ידי המלך
ועל ידי ביתא ישראל.

01:54:40:01 01:54:35:17
ובנוסף: גתהון ברוך, הרב אמהן נגת, אבבה ברהן,

01:54:42:20 01:54:40:09
עקיבא ברהן, ארגויה ברהן,

01:54:46:23 01:54:43:01
גרביי תשלה מקונן ואדמס צ'קול.
נבחרנו עשרה אנשים.

01:54:53:01 01:54:48:15
אני הייתי המוביל של כל זה. הם ביקשו
שאגיד מה צריך לעשות והם יהיו איתי.

01:54:55:10 01:54:53:19
אמרתי להם שאנחנו
זקוקים לחותמת.

01:54:57:11 01:54:56:06
נסעתי ל"אסמרה".

01:55:00:17 01:54:57:21
לקחתי עמי 70 דולר מהארגון

01:55:03:17 01:55:01:01
כדי לייצר חותמת עם מגן דוד.

01:55:07:08 01:55:04:03
החותמת מופיעה גם
בספר שכתבה עדנה.

01:55:12:16 01:55:08:10
דאגתי שבמרכז החתימה יופיע
שמו של הרב ברהן ברוך.

01:55:15:17 01:55:13:15
הבאתי ומסרתי לה אותה.

01:55:19:08 01:55:15:24
מה שהאריך את חיי הן הברכות
שקיבלתי מהיהודים אז.

01:55:22:06 01:55:21:13
לאחר כן,

01:55:25:02 01:55:23:02
שאלו אותי מה הצעד הבא,

01:55:29:19 01:55:26:14
וביקשתי שיברכו אותי שאזכה
להגיע לירושלים.

01:55:35:04 01:55:31:00
הם השיבו לי שהם חשבו שאבקש
שור או פרה, והם היו ערוכים לזה.

01:55:37:02 01:55:35:18
"אבל אתה אומר 'ירושלים'?" . השבתי בחיוב,

01:55:39:16 01:55:37:10
והם בירכו אותי שאלוקי ישראל
יביא אותי לירושלים.

01:55:42:05 01:55:41:06
כל היהודים היו סביבי

01:55:47:21 01:55:43:08
ובירכו אותי. אמרתי אמן.
אחרי זה,

01:55:51:24 01:55:48:20
הצעתי לבחור מקום בו
יוקם הארגון שלנו

01:55:54:11 01:55:53:08
והם הציעו את "אמבובר".

01:55:57:20 01:55:55:22
הלכתי לאמבובר להתייעץ.

01:56:00:18 01:55:58:21
המקומיים הסכימו לזה,

01:56:06:07 01:56:02:12
אבל אחר כך, לא הסתדרתי
עם המנהיגים שם,

01:56:10:09 01:56:07:16
התכנונים שלי לא היו מקובלים עליהם.

01:56:11:06 01:56:10:18
למה?

01:56:15:18 01:56:13:03
הם אמרו שהם לא רוצים ללכת לישראל

01:56:18:12 01:56:17:07
בגלל ששמעו סיפורים על כך

01:56:20:17 01:56:19:01
שבקיץ נורא חם שם

01:56:24:10 01:56:21:08
ובחורף נורא קר שם. הם טענו שלעומת
זאת, אתיופיה היא גן עדן.

01:56:26:24 01:56:25:10
הם הוסיפו שבישראל אין מים,

01:56:31:20 01:56:27:21
שיש שם את הים התיכון הגדול,
אך מימיו מלוחים,

01:56:35:19 01:56:32:24
ושלעומת זאת, באתיופיה יש
מים בכל דרך ובכל מקום,

01:56:39:24 01:56:36:18
המים טעימים והאוויר טוב בקיץ
וגם בחורף, כמו בגן עדן.

01:56:43:04 01:56:40:21
הם אמרו לי שאני לא אגרום להם
לעזוב מדינה שכזו,

01:56:45:23 01:56:44:01
אבל שהם כן בעד פיתוח החקלאות.

01:56:50:14 01:56:46:21
הם הציעו שאסגור את ארגון העלייה לירושלים,

01:56:55:05 01:56:51:15
שאקח את עשרת אנשיי

01:56:56:24 01:56:56:01
ושאעבור ל"עבדל-רפי",

01:57:00:02 01:56:57:23
אל מקום שנקרא "עבדל-רפי" ב"מטמה",

01:57:04:02 01:57:00:22
השוכן בין סודן לאתיופיה.

01:57:08:05 01:57:05:09
קיבלנו את המקום הזה ששטחו 150 דונם.

01:57:11:22 01:57:10:00
ממי קיבלתם את זה?

01:57:15:19 01:57:13:01
ממנהיגי אמבובר.
-הבנתי.

01:57:21:14 01:57:16:09
הם אמרו לי: "זו אדמה של 150 דונם

בגבול סודן-אתיופיה.

01:57:24:15 01:57:22:14

מאז בריאת העולם

01:57:27:18 01:57:25:11

אף אחד לא עבד עליה.

01:57:29:23 01:57:28:02

נהיה עשירים תוך שנה אחת.

01:57:33:22 01:57:30:20

בחרנו בך לראשות הארגון,

01:57:36:19 01:57:34:22

אז קח את הרב ברוך ברהן ורד לשם.

01:57:40:11 01:57:37:08

אם תלך עם הרב לשם,

כל היהודים יבואו אחריו.

01:57:45:05 01:57:43:03

אמרתי להם שכבר התייעצתי

עם כל היהודים,

01:57:48:20 01:57:46:14

שהסיבה שהגעתי מאדיס אבבה היא

הקמת ארגון העלייה

01:57:53:14 01:57:50:02

ושפה האנשים בירכו אותי על

הקמת הארגון.

01:57:56:24 01:57:54:12

אם אפסיק את זה ואגיד להם לפנות לחקלאות,

01:57:58:09 01:57:57:14

אנשים יגלו.

01:58:03:01 01:58:00:18

באופן מידי שליט מחוז גונדר,

01:58:05:20 01:58:04:07

השליט הראשי,

01:58:08:10 01:58:06:06

בלמברס מנגיסטו טרונוך,

01:58:10:23 01:58:08:20

זימן אותי אליו,

01:58:14:19 01:58:12:00
וביקש שאביא עמי את
כל זקני ביתא ישראל.

01:58:17:11 01:58:16:04
הוא רצה לספר לנו משהו.

01:58:20:09 01:58:18:19
בישרתי לזקני ביתא ישראל
שהשלטון קורא לנו,

01:58:24:17 01:58:20:19
ודאגו שמא קרה משהו.

01:58:28:00 01:58:26:00
הלכנו יחד עם אבא ברהן

01:58:31:16 01:58:28:08
וכל הזקנים, וכשהגענו, השליט קם
לקראתנו וקיבל אותנו.

01:58:33:03 01:58:32:03
נתבקשתי לשבת איתם,

01:58:36:01 01:58:33:18
אך לא רציתי לשבת עם
אנשים מבוגרים ממני.

01:58:41:19 01:58:37:19
הוא ניגש לעניין ואמר, "מה שאני מספר
לכם זה סוד: אל תלכו לגבול סודן.

01:58:46:17 01:58:43:04
מי שטענו שקיבלו מאה וחמישים דונם,

01:58:52:10 01:58:47:14
אתיפיה לא אישרה את זה, לא
אישרנו את היישוב של המקום.

01:58:55:22 01:58:53:01
על אותה האדמה

01:58:59:21 01:58:56:10
קיימת מחלוקת בין אתיפיה לסודן.
סודן טוענת שזה שלה

01:59:01:16 01:59:00:08
וגם אתיפיה.

01:59:04:16 01:59:02:03
קיימת שמירה על המקום הזה,
הוא לא לשימוש של אף אחד.

01:59:07:04 01:59:04:24
אם תלכו לשם הסודנים
ישמידו אתכם.

01:59:13:09 01:59:09:01
זו יזמתם של סוחרים משלכם
ואמריקאי אחד.

01:59:15:18 01:59:13:17
שני הצדדים הסכימו להרוויח
על חשבונכם.

01:59:18:24 01:59:16:00
זו יוזמה שלהם ולא של
ממשלת אתיופיה.

01:59:22:08 01:59:19:12
את האדמה הזו שגדלתם בה,
שנשמתם את האוויר מעליה

01:59:25:20 01:59:22:17
ושתיתם מנהרותיה, אל תעזבו אותה,
אל תעזבו את מחוז גונדר".

01:59:27:20 01:59:26:20
בזמן ההוא,

01:59:30:06 01:59:28:12
המבוגרים בירכו את הבן אדם,

01:59:34:03 01:59:31:18
ומר נגוסה יעקב שהכיר סיפורים רבים

01:59:35:08 01:59:34:10
ביקש הקשבה מכולם.

01:59:37:23 01:59:36:13
הוא סיפר שב- 1414,

01:59:41:24 01:59:38:16
כלומר בשנת 1414,

01:59:44:11 01:59:43:00
היה אדם ידוע בשם גדעון,

01:59:49:08 01:59:45:16

מלך מבית הפלאשה, שמלך
בצפון, בכל אזור גונדר.

01:59:53:09 01:59:51:00
באותה התקופה, המלך
הכללי היה באדיס אבבה

01:59:55:01 01:59:53:24
הלוא הוא המלך יצחק.

02:00:00:23 01:59:56:01
המלך יצחק טען שהיהודים מורדים
מכיוון שיש להם מלך משלהם.

02:00:02:17 02:00:01:08
הוא הוביל צבא מאזור
"שוואה" והגיע לצפון.

02:00:06:06 02:00:04:06
המלך גדעון נלחם בו במשך שבע שנים,

02:00:10:06 02:00:07:10
שאחריהם הם שיקרו שפניהם
לשלום, והרגו אותו.

02:00:13:15 02:00:11:15
אחרי שגדעון המלך נהרג, אנשיו נכנעו.

02:00:18:01 02:00:14:20
חלקם נלקח לאזור "שוואה"
ועסק בעבודות מתכת

02:00:20:23 02:00:18:13
ובעבודות חרסיה ובכך הפכו לעבדים.

02:00:25:02 02:00:23:10
המקומיים טענו שאם הם יישארו

02:00:28:11 02:00:25:15
וימשיכו להתיישב באזור גונדר,
הם עלולים למרוד שוב.

02:00:31:22 02:00:29:01
לכן, נאמר להם שקיימת עבורם אדמה בגבול
סודן ושהם יכולים להתיישב בה.

02:00:36:20 02:00:32:15
המקומיים התייעצו והחליטו לתת להם
אדמה כדי שישמידו אותם שם.

02:00:40:18 02:00:37:13
הם הציעו להם אדמה מאזור "אבא-דפטרה"

02:00:44:13 02:00:41:10
ועד "מטמה" שזה גבול סודן.

02:00:46:19 02:00:45:00
המלך טען שזה שטח אדמה
שהוא מעניק להם.

02:00:49:05 02:00:47:06
המלך יצחק הכריז על כך

02:00:53:06 02:00:49:12
ושלח את כל המורדים למדבר.

02:00:57:07 02:00:54:13
שנה אחרי שהגיעו לשם,
כולם מתו ממחלות.

02:01:00:08 02:00:59:10
גם באותם זמנים,

02:01:03:15 02:01:01:06
כשהתארגנו לעזוב לישראל,

02:01:06:15 02:01:04:06
הציעו לנו אדמה שקודם לכן

02:01:12:09 02:01:07:01
לא הציעו לנו אותה, וזאת כי רצו להשמיד
אותנו, שלא נחיה ושלא נגיע לירושלים.

02:01:14:11 02:01:12:18
הם הורו לכל היהודים
לא להיענות להצעה.

02:01:16:20 02:01:15:22
כל זקני היהודים

02:01:21:07 02:01:17:13
אמרו לי להיות חזק, להישאר
שם ולא ללכת לאמבובר.

02:01:24:01 02:01:22:06
זה היה ארגון שהתנגד לנו,

02:01:27:22 02:01:24:18
ארגון שהוקם כדי לשבש
את הדרך שלנו לירושלים.

02:01:31:06 02:01:28:16
זו הייתה תכנית זדונית של מנהיגי "שוואה".

02:01:37:17 02:01:32:23
לאחר מכן, תושבי אמבובר החליטו להקים ארגון משלהם.

02:01:44:05 02:01:39:01
הם לא רצו בארגון אותי ואת והרב ברהן. הם עזבו את הארגון שלנו

02:01:45:16 02:01:44:12
והקימו אחד אחר.

02:01:48:22 02:01:46:11
הם נטשו אותנו והגיעו ל"אבדל-ראפי".

02:01:55:23 02:01:51:05
הטיסו אותם לשם במטוס ממפעלים באדיס אבבה יחד עם אספקה של קמח וסוכר.

02:01:59:05 02:01:56:15
הורו להם לרדת לשם והעובדים ירדו

02:02:01:22 02:02:00:09
והקימו קראוונים.

02:02:05:14 02:02:02:16
לעשיר אחד היה טרקטור שקיבל מארה"ב

02:02:10:00 02:02:05:24
והם התחילו בעבודות. אז, פלש הצבא הסודני ושרף את האזור עם כלי נשק,

02:02:13:16 02:02:12:10
ואז החלה מלחמה.

02:02:17:13 02:02:14:12
מי שנשאר בחיים חזר לביתו,

02:02:22:01 02:02:19:02
וכשהם חזרו, הם הלכו במדבר שלא הכירו.

02:02:24:22 02:02:22:09
מסעם החל בקיץ והסתיים בחורף.

02:02:27:13 02:02:25:10
הם נחשפו למחלות כתוצאה מהחום.

02:02:31:15 02:02:28:23
כשהלכו בדרך המדברית שלא הכירו,
הם חששו מנמרים

02:02:34:11 02:02:32:00
ומאריות שיטרפו אותם, ולכן בלילות
הם טיפסו על עצים, שם ישנו.

02:02:37:20 02:02:35:09
בסופו של דבר, ואחרי שסבלו רבות,
הם חזרו לביתם,

02:02:40:19 02:02:39:13
ואותו ארגון נסגר.

02:02:44:03 02:02:42:16
במקביל לזה,

02:02:46:03 02:02:44:21
החלטנו שאנחנו צריכים מיקום אחר

02:02:49:17 02:02:47:03
כי אמבובר כבר לא התאימה לנו,
דברים התקלקלו שם.

02:02:52:12 02:02:50:13
אמרנו: "בואו נעזוב את אמבובר
ונקים ארגון במקום אחר".

02:02:53:21 02:02:52:24
ואז עלה הרעיון לעבור ל"וולקה",

02:02:59:18 02:02:55:02
התגורר מר גולה טסמה.

02:03:05:20 02:03:00:17
מאז השלטון האיטלקי חיו שם
יהודים גדולים וידועים.

02:03:07:13 02:03:06:03
זו עיר מאוד גדולה.

02:03:10:24 02:03:08:21
ד"ר פייטלוביץ יעקב חי שם

02:03:14:21 02:03:11:11
מאז הפלישה האיטלקית הראשונה
בתקופת המלך מניליק.

02:03:18:01 02:03:16:04

זה מקום גדול וידוע לכל.

02:03:20:22 02:03:18:20

זה מקום שידוע גם בחו"ל,
אז הוצע להתמקם שם.

02:03:22:21 02:03:21:17

אבא גטהון,

02:03:24:14 02:03:23:07

מר' נגוסה יעקב

02:03:27:23 02:03:25:00

והרב ברהן ברוך, כתבו
למר גולה טסמה

02:03:32:03 02:03:29:11

על הארגון שהקימו, לגבי
הדרך לירושלים,

02:03:34:04 02:03:32:21

על כך שהם זקוקים למקום

02:03:37:11 02:03:34:15

ועל שהם בחרו להתמקם
ב"וולקה", מקום מגוריו.

02:03:41:23 02:03:38:00

הם כתבו לו גם ששלחו אותי
אליו כדי להתארגן

02:03:43:19 02:03:42:19

ושיקבל אותי.

02:03:46:02 02:03:44:16

זה המכתב שהעברתי לו.

02:03:50:20 02:03:47:19

כשמסרתי את המכתב לאבא גולה,

02:03:53:03 02:03:51:16

הוא אמר לי שלא הייתי
זקוק למכתב הזה.

02:03:56:17 02:03:53:14

הוא אומר: "אותך בחרנו וקיבלנו אותך.

02:04:02:04 02:03:57:07

אני שולט "מאנגרב-מלס" ועד
הנהר, תתחיל להתמקם לעבוד".

02:04:06:10 02:04:03:22
השבתי לו שאני רוצה
לבנות בית כנסת,

02:04:09:22 02:04:07:17
ושאני צריך שיתנו לי מקום
לצורך זה.

02:04:13:18 02:04:11:08
פעם, לפני האיטלקים,

02:04:16:00 02:04:14:02
היה מה שנקרא בזמנו - מסגד,

02:04:17:12 02:04:16:05
לא היה דבר כזה בית כנסת,

02:04:19:01 02:04:18:00
זה נקרא מסגד.

02:04:22:17 02:04:19:16
המסגד הגדול שנבנה קרס,

02:04:25:19 02:04:23:07
כולל החומה שקרסה על העצים.

02:04:27:18 02:04:26:05
לקחו אותי לראות את המקום,

02:04:31:01 02:04:28:19
וכשהתבוננתי בו ראיתי שהוא
ממוקם מתחת לשכונה.

02:04:33:23 02:04:31:22
השכונה נמצאת מעל, במקום גבוה,

02:04:36:18 02:04:34:06
והמקום שהוצע לי נמצא
מתחת, במקום רדוד.

02:04:40:12 02:04:38:00
בית כנסת צריך לבנות במקום נקי

02:04:42:24 02:04:41:13
אבל אל אותו מקום, בחורף,

02:04:46:20 02:04:43:13
שיטפון היה עלול לסחוב
את כל לכלוך.

02:04:49:05 02:04:48:00
במקום כזה לא יכול
להיבנות בית כנסת,

02:04:53:22 02:04:49:11
נדרש מקום גבוה, ואז אבא
טסמה הציע את המסגד שלו.

02:04:56:21 02:04:54:12
מעל בית המגורים שלו
היה בית מקרשים

02:05:00:10 02:04:57:16
ששימש כמסגד. בשבתות הוא
היה מקריב שם את החלה.

02:05:02:16 02:05:01:00
הוא התפלל וסגד שם. הוא אמר
שהוא נותן לי את המקום.

02:05:05:21 02:05:03:12
התרשמתי מהמקום הנקי, והסכמתי.

02:05:09:11 02:05:06:16
בנוסף, אמרתי לו שאני רוצה לפתוח
מקום ללימודי עברית.

02:05:11:15 02:05:10:05
באמצע השכונה של אבא גולה

02:05:15:05 02:05:12:00
היה מגרש כדורגל שאותו
הוא נתן לי,

02:05:18:20 02:05:16:18
ורשמתי את כל ילדי השכונה.

02:05:22:04 02:05:19:09
מאחורי הבית של אבא
גולה היה וואנזה גדול.

02:05:24:05 02:05:22:22
וואנזה זה סוג עץ גדול,

02:05:25:24 02:05:24:24
אז את השטח מתחתיו

02:05:29:19 02:05:26:12
ניקיתי, והתחלתי ללמד

את ילדי השכונה.

02:05:32:00 02:05:30:16
תוך כדי לימוד הילדים,

02:05:35:11 02:05:32:13
הפכתי את המסגד לבית כנסת.

02:05:37:24 02:05:36:01
הצבתי מגן דוד בגג,

02:05:40:09 02:05:38:08
דאגתי לארון הקודש, לסידור,

02:05:43:19 02:05:41:19
ומאוחר יותר הכנסתי לשם ספר תורה.

02:05:46:05 02:05:44:19
אחרי שהכשרתי את התלמידים,

02:05:49:04 02:05:46:12
הם התפללו עם סידור בעברית,
כמו בירושלים.

02:05:52:15 02:05:49:16
מה לימדת?
-עברית.

02:05:55:16 02:05:52:21
עברית?
-הילדים תפסו מהר,

02:05:58:16 02:05:55:21
והתחילו לקרוא בעברית בתורה.

02:06:02:01 02:06:00:03
כל התלמידים שלמדו אז,
נמצאים היום בארץ.

02:06:05:22 02:06:03:04
היו לי שלוש כיתות לימוד

02:06:09:10 02:06:06:14
שחפרתי, עיצבתי ובניתי בעצמי.

02:06:14:14 02:06:10:14
ירדתי ליערות, גדעתי עצים
וסחבתי אותם בעצמי.

02:06:18:10 02:06:15:04

התאמתי בעצמי את החיתוך
של העצים ואת העמדתם.

02:06:24:08 02:06:19:09
ביום עסקתי בכל אלו, ובלילה
עבדתי בשמירה בעיר גונדר.

02:06:27:16 02:06:25:12
בערב, מהשקיעה,

02:06:34:02 02:06:28:06
ועד שמונה בבוקר עמדתי על הרגליים,
ניקיתי את המרפאה

02:06:36:11 02:06:34:10
ואז הייתי הולך ברגל ל"וולקה".

02:06:41:10 02:06:37:16
הייתי הולך ברגל שבעה ק"מ
לכל כיוון.

02:06:42:18 02:06:41:21
כך עשיתי מדי יום.

02:06:45:19 02:06:43:09
לא היה לי זמן לשבת בבית.

02:06:48:24 02:06:46:08
במשך אחד-עשר ימים לא החלפתי
מכנסיים ונעליים.

02:06:51:20 02:06:49:08
בלילה הייתי ב"זבה" וביום
הלכתי לוולקה.

02:06:53:21 02:06:53:04
כשעבדתי,

02:06:58:13 02:06:55:09
את כלי העבודה וכלי החפירה
השארתי אצל אבא גולה.

02:07:02:20 02:07:00:02
בשבת אחת הייתי בבית והלכתי
לשם ביום ראשון.

02:07:05:16 02:07:03:15
לקחתי את הכלים וכשהתחלתי לחפור,

02:07:08:10 02:07:06:24

שלוש אבנים עגולות...

02:07:12:20 02:07:09:09
לא הייתי מוכן לזה, הגיעו שלושה אנשים עם אבנים,

02:07:18:12 02:07:14:08
כיוונו לראש שלי, התכופפתי לחפור, והאבנים עברו מעליי.

02:07:22:20 02:07:19:05
כשהסתובבתי, ראיתי שלושה אנשים שרצו לתקוף אותי עם מקלות.

02:07:26:10 02:07:23:09
נשים וגברים מהמשפחה של אבא גולה באו לעזור לי.

02:07:30:12 02:07:27:12
הם הצילו אותי, והתקוטטו עם שלושת הגברים.

02:07:32:02 02:07:31:10
אמרתי להם: "אני",

02:07:36:11 02:07:33:03
מה עשיתי לכם? לא דרשתי שכר,

02:07:39:12 02:07:37:01
באתי לסייע ולעזור לכם.

02:07:43:13 02:07:39:20
באתי עם מכתב מזקני העם שתקבלו אותי,

02:07:47:04 02:07:44:02
קיבלתם אותי בהסכמה, אז למה אתם רוצים להרוג אותי?

02:07:49:12 02:07:47:18
אם תגידו שאתם לא רוצים אותי, אעזוב".

02:07:52:03 02:07:49:23
זרקתי את הכלים, ואמרתי להם שייקחו אותם.

02:07:55:24 02:07:52:22
חזרתי לביתי, ואחרי שלושה ימים

02:08:01:11 02:07:56:20
הרב ברהן ברוך, אבא גטהון,

02:08:04:04 02:08:01:21
ומר נגוסה ביקרו אותי בבית.

02:08:07:00 02:08:05:12
הם חיו ב"סרמה"

02:08:08:17 02:08:07:20
שליד אמבובר.

02:08:11:03 02:08:10:00
הם אמרו: "אדמס צ'וקול",

02:08:14:11 02:08:11:19
אנשי וולקה שלחו אותנו."

02:08:15:16 02:08:15:05
שאלתי למה.

02:08:18:12 02:08:16:04
והם ענו: "כדי שנביא אותך לשם ונשלים ביניכם.

02:08:20:16 02:08:19:24
בא נצא לדרך".

02:08:24:13 02:08:21:22
כשהגענו אליהם כולם יצאו לקראתי.

02:08:26:16 02:08:25:10
והאנשים שזרקו עליי את האבנים

02:08:30:11 02:08:27:03
נפלו לרגליי וביקשו שאסלח להם,

02:08:32:12 02:08:31:04
ושאנשים אחרים הטעו אותם.

02:08:34:21 02:08:34:04
שאלנו: "מי גרם לכם לעשות את זה?"

02:08:37:07 02:08:36:09
הם השיבו: "פעם

02:08:41:05 02:08:37:23
מישהו הכריז על שהוא בא
מטעם ממשלת ישראל,

02:08:44:08 02:08:42:01

הצענו לו להתמקם ב"וולקה",

02:08:49:18 02:08:45:10
הוא עזב ל"אוזבה" לטובת פושע
המוכר בשם בלטה קסה,

02:08:52:22 02:08:50:19
ופתח בית הספר בשטח שלו.

02:08:55:20 02:08:54:02
לאחר שהגעת הנה,

02:08:57:21 02:08:56:07
הוא גם הגיע, ביום שבת,

02:09:00:23 02:08:58:11
ושילם לכל אחד מאיתנו
כדי שנתקוף אותך.

02:09:06:02 02:09:02:15
אבל עכשיו הבנו שטעינו,
שבאת לטובתנו.

02:09:10:00 02:09:06:09
מעכשיו אף אחד לא יפריע
לך. המשך בעיסוקיך".

02:09:14:05 02:09:11:15
הם ערכו מסיבה בשכונה,
בירכנו אחד את השני,

02:09:16:07 02:09:14:17
חזרתי לעבודה שלי

02:09:18:19 02:09:16:22
ובניתי שלוש כיתות לימוד.

02:09:20:13 02:09:19:04
בניתי גם את בית הכנסת.

02:09:22:16 02:09:21:04
היו גם עבודות קרמיקה

02:09:25:17 02:09:23:15
שהנשים עסקו בהן.

02:09:28:02 02:09:26:20
הן היו בונות כדים גדולים

02:09:31:02 02:09:28:23

כשבניית כד אחד לוקחת שבוע.

02:09:33:09 02:09:32:04
זו הייתה עבודה קשה.

02:09:37:09 02:09:33:15
מה זה "גן"?
-זו חבית.

02:09:38:24 02:09:37:16
חצי חבית.

02:09:42:13 02:09:40:08
הבנייה של זה לקחה שבוע,

02:09:45:16 02:09:43:08
והעבודה נעשתה על ידי חפירה בעפר,

02:09:47:15 02:09:46:04
שריפתו באש,

02:09:49:09 02:09:48:03
פירור שלו,

02:09:53:10 02:09:49:15
וטחינתו ליצירת חימר.
זו עבודה מאוד קשה.

02:09:56:14 02:09:54:08
אישה עבדה במשך שבוע על כד אחד,

02:10:01:00 02:09:57:07
סחבה את הכד מ"וולקה" עד ל"צ'רקוס"

02:10:06:06 02:10:01:22
שבגונדר, מרחק הליכה של יותר מעשר ק"מ,

02:10:09:01 02:10:07:20
ישבה עם זה בשמש,

02:10:12:16 02:10:10:01
גם עם הסירים והמחבתות

02:10:16:20 02:10:13:08
וכל סוגי הכלים שהכינה...

02:10:20:15 02:10:17:14
בחום השמש, באבק,

02:10:22:14 02:10:21:10

בגשם שבחורף,

02:10:25:02 02:10:23:17
והתקשתה למכור את זה.

02:10:27:16 02:10:25:11
הן היו מאחסנות את הכלים אצל
מכרים וחוזרות לבתיהן.

02:10:29:06 02:10:27:24
וכשחזרו גילו שהכלים שבורים,

02:10:32:20 02:10:29:20
כשכד אחד היה יכול להימכר בשלוש ביר.

02:10:34:02 02:10:33:05
וכל זה לאחר השקעה של שבוע.

02:10:36:13 02:10:34:14
אמרתי להן

02:10:38:19 02:10:37:08
שאלמד אותן שיטה.

02:10:41:10 02:10:39:18
אמרתי: "מעכשיו אל תכינו כדים,

02:10:43:18 02:10:42:07
אל תעבדו על מחבתות וסירים,

02:10:45:08 02:10:44:10
זו עבודה קשה.

02:10:46:21 02:10:45:14
הכינו בובות."

02:10:48:18 02:10:48:02
בובה.

02:10:53:08 02:10:49:16
הכנו בובות של עכברים וצפרדעים.

02:10:55:12 02:10:53:19
הכנתי אותן קטנות,

02:10:57:03 02:10:55:23
חרכתי אות באש בעצמי

02:11:00:20 02:10:57:18
ותמחרתי כל אחת ב- 6 ביר.

02:11:02:13 02:11:01:05
המקומיים צחקו עליי.

02:11:06:02 02:11:03:11
אמרתי להם שהם עוד יברכו אותי
אחרי שאלמד אותם את השיטה.

02:11:08:12 02:11:06:18
כשסיימתי לבנות את הבובות,

02:11:12:05 02:11:08:19
ביקשתי מד"ר פרידן
שיביא אליי תיירים.

02:11:15:18 02:11:13:10
הד"ר הלך לבית חולים
הממשלתי ב"צ'צלה"

02:11:18:09 02:11:16:02
וחזר ברכבו עם רופאים
שהגיעו מחו"ל.

02:11:23:12 02:11:18:16
כשהרופאים ראו את הבובות, הם התלהבו
וקנו בשישה ביר את כל אחת מהבובות.

02:11:26:23 02:11:24:13
הם ביקשו שאדאג שהעבודה
תימשך בצורה טובה,

02:11:30:19 02:11:27:12
שאשאיר את הבובות לזמן ממושך
יותר באש כדי שישחירו.

02:11:36:16 02:11:31:07
כל המקומיים פתאום רצו לעסוק בזה, והייתה
שדרה שלמה שהחלה לעשות זאת.

02:11:37:21 02:11:36:22
המקום קיים גם היום
והפך לשוק גדול.

02:11:42:07 02:11:38:08
מיד עלו עם תכנית לפיה לא יסחבו
יותר את הכלים עד לגונדר,

02:11:44:17 02:11:42:19
ושמי שרוצה לקנות יבוא אליהם הביתה.

02:11:48:01 02:11:45:14
העבודה הקשה ובניית הכדים פסקה,

02:11:51:18 02:11:48:06
וההכנסה מהכנת עכבר קטן הייתה טובה יותר מההכנסה ממכירת הכדים.

02:11:55:18 02:11:53:07
אחר כך, כולם צחקו על שעבדו שבוע שלם על כד והרוויחו רק שלושה ביר.

02:11:59:04 02:11:57:01
הקמתי להם אזור למכירות, שוק.

02:12:03:06 02:11:59:16
לקוחות הגיעו אליהם לקנות במקום שזה יהיה הפוך, וכך הם יצאו לחופשי.

02:12:06:05 02:12:03:19
כך הכשרתי אותם.

02:12:09:00 02:12:06:24
הייתי שנתיים באותו המקום

02:12:11:11 02:12:10:03
כשביליה עבדתי בשמירה

02:12:16:06 02:12:12:08
ואת היום העברתי שם.
בחלוף שנתיים,

02:12:18:18 02:12:16:22
הגיעו מחו"ל, מארץ ישראל,

02:12:21:14 02:12:20:03
שלושה אנשים לבנים

02:12:27:06 02:12:24:06
מאזור תל אביב, כפר חב"ד.

02:12:32:07 02:12:28:09
ביניהם היה יושב ראש של כפר חב"ד.

02:12:37:17 02:12:33:18
הם הגיעו אל "אנקוייה" שמחוז גונדר כדי לשחוט פרות.

02:12:40:03 02:12:38:05
הוא נשלח על ידי ממשלת ישראל

02:12:44:14 02:12:41:18
כדי לשחוט פר ולשלוח לארץ ישראל.

02:12:48:22 02:12:45:02
את מה שהיה כשר הוא שלח לארץ,
ומה שלא, שלח לאיטליה.

02:12:53:12 02:12:50:11
הוא הגיע לגונדר עם שני מלווים

02:12:56:23 02:12:54:11
כדי להתרשם.

02:13:02:03 02:12:58:11
לאחר זמן מה, הוא פנה אליי

02:13:05:12 02:13:03:18
ואמר: "שמענו עליך."

02:13:10:07 02:13:06:20
לקחת את יהודי אתיופיה לישראל

02:13:13:16 02:13:11:03
זה חזונה של הממשלה,

02:13:16:15 02:13:14:09
אבל לא היה עד עתה גוף פנימי שהתעניין,

02:13:19:02 02:13:17:08
וכשהצענו אף אחד לא הסכים,

02:13:23:09 02:13:20:07
אבל עכשיו כשמצאנו אותך, יחד איתך,

02:13:26:23 02:13:23:19
בשנים הקרובות נעלה את כל
יהודי אתיופיה לישראל.

02:13:32:07 02:13:28:14
עכשיו, אלמד אותך שיטה המורכבת
מעשרה נהלים.

02:13:37:03 02:13:33:16
תקים את ארגון העלייה
ומי שיעבוד לפי הנהלים...

02:13:43:24 02:13:37:24
כשם שיש מנעול כניסה לבית, אלה
המנעולים שיאפשרו העלייה.

02:13:46:18 02:13:44:20
עכשיו, זמן אלינו את זקני העם".

02:13:49:23 02:13:47:16
הבאתי את הכוהנים והזקנים,

02:13:54:03 02:13:50:08
הוא אמר להם לא להתכחש
אלי,

02:13:57:02 02:13:55:16
לממשלת ישראל

02:14:02:01 02:13:57:21
ולארגונים הציוניים בעולם. הוא אמר:
"את המטרה שלהם

02:14:04:21 02:14:02:12
רק אדמס הצליח להגשים פה,

02:14:06:23 02:14:05:21
ובתקופה זו,

02:14:11:11 02:14:07:19
מדינת ישראל הוקמה ומזמינה
את עמה אליה.

02:14:14:24 02:14:12:23
אף אחד מכם לא בא לפני כן,

02:14:17:19 02:14:15:15
למה אין אף נציג מכם?

02:14:21:10 02:14:18:24
רק אחרי שתתחילו בתהליך,
תקבלו תמיכה.

02:14:26:07 02:14:22:24
קחו את הארגון שאדמס הקים
עם כל עשרת הכללים...

02:14:28:14 02:14:26:24
עם 10 הכללים,

02:14:33:02 02:14:29:17
ותיישמו אותם. בקרוב מאוד
נביא אתכם לישראל.

02:14:37:06 02:14:34:13
עכשיו ניקח את אדמס לטיגראי.

02:14:39:18 02:14:38:06
הוא הצליח למקם את
הארגון בגונדר...

02:14:41:16 02:14:40:10
תמשיכו להתמיד,

02:14:44:08 02:14:41:24
ואת אדמס ניקח כי יש בטיגראי
קהילה יהודית גדולה.

02:14:48:08 02:14:44:21
זה מקום לא ידוע, ללא
נציגות וללא סוכנויות.

02:14:52:06 02:14:48:16
אנחנו ממנים אותו ללכת לטיגראי,
ולעשות את מה שהוא עשה פה".

02:14:57:10 02:14:53:21
חבר שלי אבבה ברהן,

02:15:00:21 02:14:58:23
באותה התקופה,

02:15:05:06 02:15:01:16
פתח מסעדה במרכז גונדר

02:15:09:04 02:15:06:15
ומכר תה ואוכל.

02:15:15:19 02:15:10:19
מכיוון שהוא למד עברית,
הבאתי אותו לוולקה

02:15:19:13 02:15:16:17
ומינתי אותו במקומי.

02:15:21:22 02:15:20:14
אחרי שלקח את מקומי,

02:15:25:20 02:15:22:07
החב"דנקים לקחו אותי
לאסמרה שבאריתריאה.

02:15:28:12 02:15:27:01
לאחר הגעתנו...

02:15:31:15 02:15:29:08

יהודי אסמרה,

02:15:34:04 02:15:32:15
שרי חוץ,

02:15:36:10 02:15:34:20
רבנים,

02:15:38:22 02:15:37:03
שגרירים ואנשי קונסוליה.

02:15:41:12 02:15:39:24
כל אלה היו במדינה

02:15:44:18 02:15:42:04
בנוסף לאנשי צבא וגנרלים.

02:15:46:17 02:15:45:11
אספו את כולם

02:15:48:18 02:15:47:11
ואמרו להם: "את אדמס צ'וקול

02:15:50:22 02:15:49:12
אל תחשיבו בתור אפריקאי.

02:15:52:20 02:15:51:08
הוא אמנם נראה כמוכם

02:15:54:22 02:15:53:06
אבל הוא אשכנזי כמונו.

02:16:00:12 02:15:56:21
יחד איתו, ניקח את הפלאשה
של אתיופיה לישראל.

02:16:02:18 02:16:00:23
גם לכם כדאי לקבל אותו.

02:16:06:15 02:16:03:16
אנחנו נלך לירושלים כדי לבשר
זאת לממשלת ישראל

02:16:11:00 02:16:08:14
ואחר כך ניקח את אדמס לירושלים.

02:16:14:07 02:16:11:11
עד אז, אדמס באחריותכם.
תנו לו לעבוד."

02:16:17:00 02:16:15:15
ומיד התחלתי בעבודה.

02:16:20:18 02:16:17:21
היה מפעל נעליים ענק ששייך ליהודים

02:16:23:11 02:16:20:23
ובחרו בי להיות אחראי עליו.

02:16:25:19 02:16:23:15
בתוך אסמרה?
-כן, בתוך אסמרה.

02:16:29:02 02:16:26:02
נבחרתי להיות אחראי על מפעל ענק.

02:16:30:18 02:16:29:18
הכל הלך כשורה.

02:16:32:12 02:16:31:14
וכשהתחלתי לעבוד,

02:16:35:10 02:16:32:22
פגשתי במפעל יהודים
שבאו מטיגראי לעבוד.

02:16:39:10 02:16:36:13
אחד מהם היה אברהם ירדן'.

02:16:42:06 02:16:40:01
פגשתי גם את טקה טרלה

02:16:44:17 02:16:42:18
ואת אהרון ששניהם חיים היום באשדוד,

02:16:46:24 02:16:45:03
ואת זמנה יצחק שנמצא באשקלון.

02:16:50:00 02:16:47:17
פגשתי במפעל ארבעה יהודים מטיגראי,

02:16:53:20 02:16:50:24
להם סיפרתי שהקמתי את
ארגון העלייה בגונדר

02:16:56:14 02:16:54:14
ושבאתי לעשות את אותו הדבר בטיגראי.

02:17:01:07 02:16:56:24
ביקשתי מהם ללכת לטיגראי

ולמסור שם מכתב.

02:17:05:07 02:17:02:01

המכתב הסביר לאיזו
מטרה הוקם הארגון

02:17:08:21 02:17:06:01

ועל התהליך במסגרתו נבחרתי.

02:17:12:17 02:17:09:05

הוריתי להם להקים ארגון ובכל חודש
לגבות ביר אחד מכל חבר,

02:17:16:00 02:17:14:00

ושאני אסייע להם מאסמרה.

02:17:17:13 02:17:16:10

סיפרתי להם שממשלת ישראל,

02:17:20:18 02:17:18:00

אם נהיה חזקים ונקפיד, תעלה אותנו,

02:17:24:16 02:17:21:09

ושאם לא נתחיל לזוז, האדם הלבן
לא ידרוש מאתנו לעזוב,

02:17:29:04 02:17:25:04

כי אם אדם לבן יעשה זאת,
אתיופיה תפתח במלחמה.

02:17:30:06 02:17:29:12

הם הסכימו.

02:17:33:13 02:17:30:23

נתתי להם את המכתב, הם
מסרו אותו בטיגראי

02:17:36:08 02:17:34:08

ויהודי טיגראי דרשו שאבוא.

02:17:40:22 02:17:37:18

הם אמרו: "חוץ ממך אין אף אחד שיעזור
לנו וינהל את הדברים".

02:17:44:24 02:17:41:22

השבתי להם שאני חי באסמרה,

02:17:47:17 02:17:46:00

אבל אני ממנה להם את ילדיהם.

02:17:49:11 02:17:48:04
הם השיבו: "לא, זה לא יכול להיות.

02:17:53:05 02:17:49:22
הם לא יצליחו לנהל אותנו כמוך.
ראינו מה עשית בגונדר,

02:17:55:11 02:17:53:16
אתה אדם חזק וחרוץ.

02:17:59:20 02:17:56:04
יש לך קשר עם ממשלת ישראל,
ויהודי העולם מכירים בך.

02:18:03:15 02:18:00:02
רק אתה תעזור, תלמד
ותיקח אותנו לירושלים".

02:18:06:12 02:18:04:12
עבדתי בגונדר

02:18:09:03 02:18:07:01
מכיוון שאני גונדרה, אמהרי.

02:18:10:24 02:18:09:15
השפה שלי היא אמהרית.

02:18:13:13 02:18:11:24
כל הקרובים שלי היו בגונדר.

02:18:15:12 02:18:14:00
כל מה שהכרתי נמצא שם.

02:18:18:16 02:18:16:04
טיגראי היא מדינה אחרת,

02:18:21:08 02:18:19:01
חבל מנותק ואזור אחר.

02:18:24:14 02:18:21:24
השפה והאנשים שונים.

02:18:27:18 02:18:25:11
לא היו לי שם משפחה או מכרים,

02:18:29:23 02:18:28:04
ולא הייתה גם את שפה לתקשר איתם.

02:18:33:09 02:18:31:14
אבל הם התעקשו שאבוא.

02:18:37:22 02:18:34:05
נם אמרו לי: "אתה לא יודע טיגרית, אבל אנחנו יודעים אמהרית. תלמד אותנו באמהרית".

02:18:43:05 02:18:39:02
ענית: "גם אם אלמד אמהרית... אין לי משפחה, אני מפחד.

02:18:48:17 02:18:44:21
חקרתי אתכם והבנתי שהטיגרים נוטים לצדד אחד בשני כשיש ביניהם זרים.

02:18:51:14 02:18:49:08
אני לא בא. גם ככה תגידו ש'הנה הגיע האמהרי'".

02:18:55:10 02:18:53:01
הם השיבו: "אנחנו מקבלים אותך. אף אחד לא יתנגד לך".

02:18:58:11 02:18:56:06
יהודי טיגראי ביקשו שאגיע אליהם במשך שנה.

02:19:02:08 02:18:59:18
הכוחנים וזקני פנו אליי בטלפון,

02:19:04:00 02:19:03:00
כל אחד בתורו.

02:19:07:12 02:19:04:15
הם התקשרו אליי מ"אנדה-אבא גונה" כשהייתי באסמרה.

02:19:10:01 02:19:07:19
הם ביקשו ואני סירבתי, ובדיוק אחרי שנה,

02:19:12:09 02:19:11:10
כמו שהיה בגונדר,

02:19:15:12 02:19:13:15
כהן גדול, כמו הרב ברהן ברוך,

02:19:18:15 02:19:15:19
בין יהודי טיגראי,

02:19:21:12 02:19:19:14
הידוע כרב יצחק איאסו,

02:19:24:23 02:19:21:23
ושהיה ידוע על ידי המלך והעם,

02:19:27:02 02:19:25:08
הגיע

02:19:29:22 02:19:28:13
למקום בו שהיתי באסמרה.

02:19:32:07 02:19:30:17
זהו מקום שקשה להגיע אליו,

02:19:35:23 02:19:32:13
אפילו המקומיים לא מכירים
את אותו, זה מבוך

02:19:40:06 02:19:36:23
כך שאני לא יודע איך הכהן מצא אותי. הוא
הגיע לפתח הדלת ואמר: "בוקר טוב".

02:19:44:14 02:19:41:19
נער טיגרי שעזרתי לו היה אצלי בבית,

02:19:46:08 02:19:44:20
וכשראה אותו אמר: "הרב יצחק פה".

02:19:49:00 02:19:47:10
שמעתי סיפורים אודות הרב,

02:19:52:05 02:19:49:23
אז קפצנו בבהלה אני ואשתי,

02:19:55:17 02:19:52:17
נפלנו לרגליו והזמנו אותו
להיכנס לבית.

02:19:59:14 02:19:56:04
כשארגנו את הבית והוא התיישב,
הרב אמר: "באתי לברך אותך".

02:20:04:14 02:20:00:10
הוא הניח את שתי ידיו על ראשי
ובירך אותי בשם מלכה צדק.

02:20:07:11 02:20:04:23
הוא בירך ואמר שהוא ממנה אותי בשם אהרון
הכהן. הוא הוסיף: "קום, הולכים לטיגראי."

02:20:10:21 02:20:08:13

כשיהודי טיגראי ביקשו ממך, סירבת,

02:20:13:16 02:20:11:15
אבל עכשיו אני פה ואני אדם גדול...

02:20:15:20 02:20:14:03
באתי הנה כי אני יודע שלא תסרב לי".

02:20:17:03 02:20:16:08
השבתי לו: "אבא,

02:20:20:21 02:20:17:22
אין לי קרובים בטיגראי, אני אמהרי.

02:20:24:02 02:20:21:08
אני לא מכיר את השפה
ולא מכיר שם כלום.

02:20:27:12 02:20:24:17
וגם הטיגרים, כשהם נקלעים לקשיים,

02:20:30:18 02:20:28:04
אתם יודעים להשתמש
בלשון חלקה ולהצליח....

02:20:34:22 02:20:30:24
אחרי ההצלחה אתם מסוגלים להתכחש
ולהגיד שלא עשיתי כלום.

02:20:37:04 02:20:35:11
אני חקרתי את ההיסטוריה של טיגראי...

02:20:40:17 02:20:37:15
לעומתכם, האמהרים מכירים תודה

02:20:45:14 02:20:42:00
ועל דבר קטן, מחזירים טובה גדולה,

02:20:49:00 02:20:46:02
אבל הטיגרים מתכחשים למנהיגיהם
אחרי הצלחה.

02:20:51:24 02:20:49:21
אני לא מתערבב עם אנשים כאלה".

02:20:54:18 02:20:53:03
הכהן התחנן אליי במשך שלושה ימים

02:20:57:18 02:20:56:14
שאחריהם

02:21:00:07 02:20:58:19
אמר לי: "אתה,

02:21:03:19 02:21:02:05
הקשבנו לך,

02:21:06:03 02:21:04:06
אתה טוען שאין לך קרובים
ושאתה מפחד.

02:21:07:19 02:21:06:13
מי זו אשתך?"

02:21:11:09 02:21:09:23
אמא של אשתי הייתה טיגרית.

02:21:15:03 02:21:12:13
הוא אמר: "אני מכיר את אבא שלה,
הוא מאמבובר.

02:21:18:12 02:21:15:18
קוראים לו הרב עלם-איהו יעקב.
ו"סקלת" זה אזור אמהרה,

02:21:20:14 02:21:19:10
אני מכיר את הצד של אביה.

02:21:22:15 02:21:21:07
אז עם מי התחתנת?

02:21:25:08 02:21:23:12
היא הבת של הכהן הגדול,

02:21:29:11 02:21:25:17
הרב עלם-איהו יעקב איאסו. הרב
אמר שהיא בת עמו, ילידת 'סקלת'.

02:21:33:05 02:21:30:14
אתה באמת מכיר רק את אבא שלה,

02:21:35:23 02:21:33:11
כי חמתך ואשתי הן אחיות".

02:21:44:09 02:21:41:17
ואז קראתי לאשתי, מאזה, ושאלתי אותה
אם היא טיגרית, והיא ענתה שכן.

02:21:47:05 02:21:45:19
"ואת דוברת טיגרית?"

היא ענתה שכן.

02:21:54:06 02:21:49:00
ביקשתי שתתחיל לתרגם, כי הרב מדבר
בטיגרית וקשה לי להבין אותו.

02:21:57:02 02:21:54:23
והיא התחילה לתרגם בטיגרית צחה.

02:22:00:03 02:21:58:05
לא ידעת על זה עד אז?
-לא ידעתי.

02:22:01:22 02:22:00:09
ואז שוב קראתי לה: "מאזה,

02:22:06:04 02:22:02:05
חיינו יחד שנים ונולדו לנו שלושה ילדים,

02:22:08:16 02:22:06:12
למה לא אמרת לי שאת טיגרית?"

02:22:11:17 02:22:09:14
היא ענתה: "כשהלכתי ללמוד באמבובר,

02:22:14:04 02:22:12:09
אמרו לי לא להגיד שאני טיגרית,

02:22:17:20 02:22:14:13
כי אם ידעו על כך לא יקבלו
אותי לבית ספר".

02:22:24:22 02:22:23:24
ואז אבא יצחק אמר:

02:22:28:01 02:22:25:18
"אתה אומר שאני זר כשאתה נשוי לה?"

02:22:30:05 02:22:28:07
כל הקרובים שלה הם בני המשפחה שלך.

02:22:35:19 02:22:32:19
אבא שלה הוא כהן גדול,

02:22:39:01 02:22:36:03
אבא אלקיה הוא כהן גדול בטיגראי,

02:22:42:16 02:22:39:12
ועוד אחד אבנת פרה,
הידוע ע"י הממשל.

02:22:48:00 02:22:43:03
אם תבוא עם אשתך כולם יקבלו אותך,

02:22:49:24 02:22:48:10
ואם תבוא תחת חסותי

02:22:53:07 02:22:50:14
העם יכבד אותך ואף
אחד לא יזיק לך".

02:22:55:20 02:22:54:09
אמרת: "אבא יצחק בוא נצא לדרך".

02:23:00:24 02:22:56:15
זו הייתה שעת תפילת מנחה,
הלכנו לבית כנסת באסמרה.

02:23:07:15 02:23:02:11
כל אנשי הצבא והגנרלים
באסמרה הם אנשי דת,

02:23:12:03 02:23:09:00
וכשנכנסנו בשעת התפילה,
היו שם המון גנרלים.

02:23:16:02 02:23:13:04
אבא יצחק ניגש לדבר.

02:23:17:23 02:23:16:20
ואז בקול רם,

02:23:20:14 02:23:18:19
הוא אמר: "אתם הישראלים

02:23:25:13 02:23:21:23
שולחים סיוע מחו"ל לאתיופיה

02:23:31:07 02:23:26:19
כדי שזה יגיע לאחיכם
הישראלים שבאתיופיה,

02:23:35:08 02:23:32:01
זה מגיע רק לגונדר.

02:23:38:04 02:23:35:15
אין אף אחד שבא לטיגראי כדי לעזור לנו.

02:23:42:19 02:23:38:20
כל תרומה שהייתה הגיעה לגונדר.

המקומיים הרוויחו, לא אנחנו.

02:23:48:07 02:23:44:00
ביקשנו לפתוח בית ספר כמו
באמבובר שבגונדר, וסירבו לנו.

02:23:50:10 02:23:48:16
אבל עכשיו תנו לנו
את אדמס צ'וקולו".

02:23:52:23 02:23:51:06
באותו הרגע, השגריר

02:23:56:05 02:23:54:00
וכל הגנרלים השתנקו,

02:24:00:17 02:23:57:05
קראו לעברי, והורו לי שאלך
עם הכהן לטיגראי.

02:24:02:14 02:24:01:18
הם אמרו: "אל תפחד,

02:24:08:11 02:24:03:18
אם תלך עם הכהן לטיגראי, נחשיב
אותך כמי שהגיע לירושלים".

02:24:12:08 02:24:10:14
השבתי: "אבל אני מפחד,

02:24:15:18 02:24:12:18
אין לי קרובים, והטיגרים
אוהבים להפלות זרים.

02:24:18:19 02:24:16:02
אחרי שאעזור להם הם יתכחשו לי".

02:24:21:15 02:24:19:08
הם קראו לכהן הגדול כדי שיהיה
לי לערב.

02:24:26:16 02:24:22:11
"הוא פוחד לשווא, המשפחה
של אשתו בטיגראי".

02:24:30:06 02:24:27:23
ובאותו הרגע כל מי
שהיה בבית כנסת

02:24:34:14 02:24:30:19

אמר: "מבחינתנו, אתה כבר בטיגראי.
אנחנו נזכור את זה.

02:24:38:07 02:24:35:09
הודענו על כך לשגרירות
ישראל שבאדיס אבבה,

02:24:40:20 02:24:38:24
לירושלים, לתל אביב,

02:24:44:00 02:24:41:01
ולכל ארגון יהודי בעולם
בישרנו שאתה בטיגראי.

02:24:47:22 02:24:45:09
מהיום והלאה, אתה לא לבד.
אל תפחד מהטיגרים.

02:24:50:03 02:24:48:04
כל היהודים בכל העולם איתך.

02:24:54:12 02:24:50:15
יחד איתך נוציא את יהודי
טיגראי, ונעזור להם.

02:24:57:19 02:24:55:13
תכתוב לנו על כל הקשיים שיהיו לך".

02:25:05:13 02:25:01:09
קיבלתי באושר את התמיכה.
ועם תמיכה כזו,

02:25:09:03 02:25:06:04
לא הייתה לי בעיה אחרת כי אני
הרי מכיר את העבודה.

02:25:12:11 02:25:09:22
מיד פניתי לקס יצחק,

02:25:15:13 02:25:13:11
הוצאתי חוזה,

02:25:18:15 02:25:16:14
עליו נכתב: "לכבוד כל יהודי טגראי,

02:25:24:17 02:25:20:02
עברה שנה מאז החלטתם
לדרוש את הגעתי לטיגראי.

02:25:29:11 02:25:25:11

אבל עכשיו הגיע עד אליי
הרב יצחק, והוא ערב לי.

02:25:33:00 02:25:30:05
הרב התחייב בפני ממשלת ישראל,

02:25:35:07 02:25:33:19
והצליח לשכנע אותי, ולכן אני מגיע.

02:25:38:22 02:25:35:24
לפני שאגיע, אזהיר אתכם,

02:25:41:08 02:25:39:07
אני בא לבנות בית כנסת,

02:25:44:24 02:25:42:10
להקים בית ספר לעברית,

02:25:47:15 02:25:45:10
ללמד לימודי תורה,

02:25:50:03 02:25:47:24
לבנות בית נידה לנשים

02:25:51:23 02:25:50:10
ולהקים את ארגון עלייה.

02:25:55:05 02:25:53:00
אם אתם מוכנים לכל
אלה, עליכם לחתום".

02:26:00:19 02:25:57:04
ביקשתי גם שידאגו לי למקום מגורים.

02:26:06:14 02:26:01:22
כשהם קיבלו את המכתב, הם אמרו:
"זה הרצון שלנו, וחתמו.

02:26:08:17 02:26:07:02
הם אמרו: "יש בית ספר ממשלתי

02:26:14:03 02:26:09:00
שבנינו ב'אנדה אבא-גונה', אבל
אנחנו רוצים את מה שאתה מציע".

02:26:17:21 02:26:15:00
כל החתימות הובאו אליי חזרה.

02:26:20:05 02:26:18:20
כשהחזרה בידי,

02:26:22:18 02:26:20:22
ביקשתי לתאם את ההגעה שלי.

02:26:24:14 02:26:23:16
נקבע יום,

02:26:27:07 02:26:26:01
יצא שזה יום כיפור...

02:26:31:14 02:26:28:10
יום כיפור זהו יום גדול
עבור היהודים.

02:26:38:04 02:26:33:12
באמהרית זה נקרא: אסת-סריו,
כלומר כפרה.

02:26:43:10 02:26:39:01
אמרתי לכהן יצחק: "אתה האבא
של המעשים של העם,

02:26:49:01 02:26:44:12
תאסוף את כל דוברי הטיגרית

02:26:51:05 02:26:49:24
ביום כיפור.

02:26:54:08 02:26:52:10
אני אבוא וניפגש".

02:26:59:08 02:26:55:07
הוא הלך עם זה עד ל"טלמת"
והחתיים את כולם,

02:27:03:03 02:27:00:18
ושבוע לפני כיפור,

02:27:04:16 02:27:03:13
לקחתי את משפחתי

02:27:07:04 02:27:05:24
והגענו ל"אנדה אבא-גונה".

02:27:11:24 02:27:08:02
כשהגעתי לשם, כל אנשי העיר
יצאו לקבל את פני,

02:27:15:02 02:27:13:07
ומיד אמא של אברהם ירדן'...

02:27:17:12 02:27:15:12
אתם יודעים מי זה אברהם ירדן?

02:27:19:19 02:27:18:04
אברהם ירדן' זה היה אדם ידוע

02:27:23:19 02:27:20:18
ואמא שלו היא דודה של אשתי.

02:27:27:21 02:27:25:12
כשנאמר לה שהגעתי היא אמרה:

02:27:31:15 02:27:28:14
"את האחיינית שלי, הבת
של אחותי אברש,

02:27:35:07 02:27:32:10
את מאזה, אני אהיה הראשונה לארח".

02:27:37:10 02:27:35:14
הביאו אותה אליו מיד, יחד
עם הדברים שהביאה עמה.

02:27:42:06 02:27:38:05
הורידו את החפצים שלנו והסיעו אותנו
אליה ל"גאל אמבלת", שם היא חיה.

02:27:43:19 02:27:42:12
התארחנו אצלה שבוע.

02:27:48:08 02:27:44:19
אחרי שבוע, הגיע אבא
יצחק לקבל אותי.

02:27:51:12 02:27:48:16
הוא ערך לי סיור היכרות
סביב המקום.

02:27:53:23 02:27:52:15
לא היה שם שום מסגד.

02:27:56:19 02:27:54:08
לא היה כלום?
-רק מדבר רחב ידיים.

02:27:58:12 02:27:57:05
לא היה להם בית נידה.

02:28:01:19 02:27:58:21

לנשים יולדות ולנשים במחזור

02:28:03:20 02:28:02:04
לא היה מקום להיות בו.

02:28:07:16 02:28:04:10
בחורף ירד עליהן גשם ובקיץ
הרוח הפריעה והשמש קפחה.

02:28:10:02 02:28:08:19
הנשים מאוד סבלו.

02:28:14:08 02:28:11:08
לא היה להם מקום לתפילה,
כל אחד התפלל בביתו.

02:28:17:17 02:28:15:00
לא היו בתי ספר ולא
אספות חברתיות.

02:28:20:17 02:28:18:22
זה היה אזור מדברי.

02:28:23:11 02:28:21:20
בנינו סוכה אחת

02:28:27:10 02:28:24:08
כדי שנעביר בה את יום כיפור.

02:28:31:16 02:28:28:02
כל האנשים מאוד שמחו כשראו אותי,

02:28:35:07 02:28:32:18
הם בירכו ושיבחו אותי

02:28:37:21 02:28:35:16
על כך שהבאתי להם
בשורה על ירושלים.

02:28:39:13 02:28:38:05
הם אמרו לי: "מעכשיו תדריך אותנו

02:28:43:21 02:28:39:20
כמו שהדרכת בגונדר, ואל תפחד.

02:28:45:17 02:28:44:04
כולנו המשפחה שלך".

02:28:48:06 02:28:47:01
למחרת,

02:28:52:08 02:28:50:16
בצאת יום כיפור,

02:28:56:17 02:28:53:15
בגלל שהיו אנשים שלא חתמו
על המכתב ששלחתי,

02:28:59:23 02:28:57:06
אספתי את אלו שבאו מרחוק שוב

02:29:01:13 02:29:00:13
ודאגתי להחתיים אותם.

02:29:06:17 02:29:03:00
אמרתי: "קודם כל אלמד
את כללי התורה,

02:29:08:21 02:29:07:14
אלמד עברית,

02:29:10:13 02:29:09:06
אבנה בית כנסת,

02:29:12:22 02:29:10:19
בית נידה, ואז אקים את ארגון העלייה.

02:29:16:22 02:29:13:07
אתם רוצים את זה?" הם מחאו כפיים
ואמרו שזה מה שאנחנו רוצים.

02:29:18:04 02:29:17:12
ביקשתי שיחתמו

02:29:20:11 02:29:19:02
וכולם חתמו.

02:29:23:03 02:29:21:00
אז, אמרתי להם: "ממשלת ישראל

02:29:25:04 02:29:23:22
מינתה ושלחה אותי.

02:29:27:04 02:29:26:05
היהודים באדיס אבבה,

02:29:28:17 02:29:28:00
בגונדר,

02:29:32:16 02:29:29:18

באסמרה וכל היהודים בעולם -

02:29:34:10 02:29:32:22
כל הציוניים איתי,

02:29:37:24 02:29:35:02
ועכשיו, קחו אותי להנהגה
הטיגרית לבקש אישור".

02:29:41:13 02:29:38:23
כולם כתבו מכתב לשלטון לפיו

02:29:45:03 02:29:42:00
הם זימנו אותי לעזור להם.
הם חתמו, ובכך התחייבו.

02:29:47:22 02:29:45:16
הם התאספו וערכו הפגנה.

02:29:51:23 02:29:49:00
העיר רעדה, ואנשים שאלו: "מה
קרה היום לישראלים".

02:29:56:22 02:29:53:04
הרב וגדול הכוהנים, אבא
יצחק, הביא את המכתב

02:29:58:10 02:29:57:11
ומסר אותו לשליט המקומי.

02:30:03:02 02:30:00:11
הוא קרא לי ואמר:

02:30:05:22 02:30:04:23
"אסמרה"

02:30:09:08 02:30:06:18
היא עיר קדושה כמו ירושלים.

02:30:13:19 02:30:10:12
יש בה חשמל, כבישים ומכוניות.

02:30:17:07 02:30:14:22
את הילדים האלה, "היו תמונות
של ילדים בחדר.

02:30:19:09 02:30:17:17
"לקחת את הקטנים האלה,

02:30:22:10 02:30:20:07

העדפת לקחת אותם מהאור לחושך?

02:30:24:21 02:30:23:18
תראה את הבוץ.

02:30:27:15 02:30:26:07
איפה תחיה?

02:30:30:00 02:30:28:11
אני מייעץ לך לחזור חזרה.

02:30:35:13 02:30:32:04
הייתה לך משכורת טובה,
היית מנהל מפעל.

02:30:39:02 02:30:36:21
בשביל איזה שכר באת לפה?

02:30:43:01 02:30:40:23
אני אומר לך לחזור". השבתי: "לא.

02:30:46:09 02:30:45:05
כשאומרים על אדם שהוא משכיל...

02:30:49:14 02:30:47:10
אדם שלמד והשכיל,

02:30:52:16 02:30:50:13
לא עושה זאת בשביל לחיות
במחבוא, עם עצמו,

02:30:56:21 02:30:54:05
אלא הוא צריך לסייע לאלו
שלא משכילים,

02:31:00:23 02:30:57:14
לחוות את הקשיים שלהם
ולחלץ אותם משם.

02:31:03:06 02:31:01:21
ידעתי טרם הגעתי.

02:31:06:18 02:31:03:24
שלא יהיה לי בית, שקיימות בעיות
ושלא תהיה לי משכורת,

02:31:10:24 02:31:07:16
אבל באתי כשאני מוכן לאכול את
מה שהם אוכלים ולעזור להם".

02:31:13:01 02:31:12:12
הוא אמר: "טוב,

02:31:18:09 02:31:14:05
אתה מתעקש למרות העצה שלי".
הוא חתם ושיחרר אותי לדרכי.

02:31:20:23 02:31:18:21
חזרתי ואספתי את התושבים.

02:31:25:11 02:31:21:15
ביקשתי מהם לתת לי אדמה
שעליה אבנה בית כנסת.

02:31:28:09 02:31:26:13
בית הכנסת שראית קודם.

02:31:32:16 02:31:29:19
המקומיים הציעו: "את 'מיי צעדה',

02:31:34:01 02:31:33:05
את 'גאל אמבית',

02:31:38:16 02:31:34:12
'קליי טרלה' ואת 'מיי גאעגאע'...
כל אלה אדמות שלנו.

02:31:40:09 02:31:39:03
הן שייכות לביתא ישראל.

02:31:43:23 02:31:41:10
אנחנו נותנים לך את כל זה.
תבנה איפה שתרצה."

02:31:48:21 02:31:45:08
כולם הסתכלו עליי בזמן
שבדקתי ומדדתי.

02:31:52:15 02:31:49:18
היה פעם למאזה, אשתי,

02:31:56:01 02:31:53:08
מסגד לפני המלחמה באיטלקים,

02:31:59:04 02:31:56:22
והוא נהרס והפך ליער. אף אחד
לא בנה אותו מחדש.

02:32:03:24 02:32:00:01
המקומיים לקחו אותי לשם.

02:32:06:08 02:32:04:09
הגעתי וראיתי שהכל הרוס,

02:32:08:21 02:32:06:17
מלא בצמחיה וממוקם על שפת תהום.

02:32:13:17 02:32:10:03
רק רב אחד היה יכול להיכנס
לשם ולהתפלל,

02:32:15:08 02:32:14:13
המקום היה מאוד צר,

02:32:18:19 02:32:16:01
אבל המבנה שאני תכננתי לבנות
לא יועד לרב אחד,

02:32:21:13 02:32:19:02
אלא בית כנסת שיכיל
את כל יהודי טיגראי,

02:32:24:16 02:32:22:09
ולכן הייתי צריך מקום רחב,

02:32:26:03 02:32:25:06
והודעתי שהמקום הזה לא מתאים.

02:32:30:01 02:32:26:19
ביקשו ממני לבחור ואחרי
חיפושים רבים...

02:32:32:06 02:32:30:13
בית הכנסת שבתמונה,

02:32:34:22 02:32:33:15
באמצע שום מקום,

02:32:39:04 02:32:35:07
במקום מרכזי שלא קרוב
יותר לצד מסוים,

02:32:41:09 02:32:40:14
במקום שנקרא "אווגמה".

02:32:45:16 02:32:43:21
שאלתי למי שייכת האדמה,

02:32:49:10 02:32:47:08
ואמרו לי שהיא שייכת ליוסף יצחק.

02:32:56:02 02:32:51:16
יוסף יצחק נתן את אישורו
לבנייה על אדמתו.

02:33:03:08 02:32:57:24
באותו הזמן, לכל אלה מי שהגיע ממקומות
רחוקים לקבל את פניי,

02:33:06:13 02:33:04:02
בישרתי להם שאני בונה

02:33:09:23 02:33:07:10
בית כנסת בשביל כל יהודי טגראי,

02:33:12:17 02:33:10:15
לא לשכונה אחת או לאדם אחד.

02:33:17:04 02:33:13:20
אמרתי להם: "בית הכנסת והאדמה
הזאת שייכים לכולכם.

02:33:21:10 02:33:18:21
תביאו שלוש אבנים כל אחד,

02:33:23:21 02:33:22:12
והניחו אותן פה".

02:33:28:21 02:33:24:22
כולם עשו את זאת בשמחה.

02:33:32:00 02:33:29:24
הקפדתי לומר להם שיביאו רק
שלוש אבנים גדולות ולא יותר.

02:33:35:02 02:33:32:22
הייתה סיבה להתעקשות
שלי על שלוש אבנים.

02:33:40:08 02:33:36:08
אישה הרה, כשהיא חודש לפני הלידה,
סחבה אבנים,

02:33:44:11 02:33:40:24
ועד היום זה מצער אותי
שנתתי לה לסחוב.

02:33:49:22 02:33:46:12
כולם ערמו את האבנים בשמחה ובאושר.

02:33:54:08 02:33:51:22
אמרתי להם: "הסיבה שביקשתי מכם
שלוש אבנים היא

02:33:57:12 02:33:56:01
שאתם הטיגרים...

02:34:02:02 02:33:59:00
למדתי את ההיסטוריה שלכם,
על ההיסטוריה של אתיופיה,

02:34:05:05 02:34:02:12
על ההיסטוריה של טיגראי,
של אמרה ושל אורומו.

02:34:07:24 02:34:05:18
למדתי את כולם.

02:34:10:16 02:34:08:20
והגעתי לכך שטיגרים הם
אנשים מרדנים.

02:34:14:03 02:34:11:17
בעת בקושי אתם מסוגלים
לנשק נעליים, לדבר יפה

02:34:15:23 02:34:14:21
ולהיעזר באחרים.

02:34:19:18 02:34:16:15
אך כשהצרה חולפת, אתם
מתכחשים לאלו שעזרו לכם.

02:34:24:08 02:34:20:10
כשתכחשו לי אחר כך, שלוש האבנים
שהבאתם יהיו לי לעדות.

02:34:28:19 02:34:26:17
שלוש האבנים הללו יהיו לעולמים

02:34:34:07 02:34:29:11
בין האדמה לה', כעדות.

02:34:36:21 02:34:34:15
אבל אתם, אני יודע שתכחשו
לי אחר כך.

02:34:39:10 02:34:38:11
לאחר מכן,

02:34:42:18 02:34:40:00

קראתי לכהן הידוע, הרב
צגה-אמלק יונס.

02:34:46:16 02:34:42:24

רק הכהן היה יכול לברך על הלחם
ועל הבשר ולמסור אותם.

02:34:49:00 02:34:46:22

ביקשתי ממנו שיברך את
האדמה וייתן לי אותה.

02:34:54:05 02:34:49:17

הוא בירך, חפר שלוש פעמים באדמה ומסר
לי אותה, ושם נבנה בית הכנסת.

02:34:58:04 02:34:55:24

אחרי שהתחלנו לבנות, המקומיים אמרו לי:

02:35:00:05 02:34:59:03

"דרך אגב,

02:35:04:24 02:35:01:12

איפה אתה חי שקודם אתה
דואג לבית כנסת?

02:35:07:16 02:35:05:11

לפניי שנעשה כן, נבנה לך בית שתחיה בו".

02:35:10:11 02:35:08:12

ואני ביקשתי שיבנו
לי קודם בית לה'.

02:35:12:04 02:35:11:02

הם שאלו אותי: "ואיפה תתמקם?"

02:35:15:18 02:35:12:24

ואז רדהן' נגש שחי היום בערד

02:35:17:18 02:35:16:16

נעמד...

02:35:21:04 02:35:19:00

היה לו בית בן שתי קומות.

02:35:23:24 02:35:21:24

הוא אמר: "עד לסיום בניית בית הכנסת,

02:35:28:05 02:35:24:06

אגור בקומה התחתונה, ואת העליונה

אני נותן לך, אדמס צ'וקול".

02:35:31:01 02:35:29:18
כולם בירכו אותו,

02:35:33:15 02:35:32:03
ומיד לקחו את החפצים שלי

02:35:37:20 02:35:34:05
מאמא של אברהם ירדן', הגב' תבלט,

02:35:39:05 02:35:38:05
והעבירו אותם לביתו.

02:35:42:05 02:35:40:01
קרוב לשנה חייתי אצלו, כעשרה חודשים.

02:35:45:02 02:35:43:16
כשהתחלתי בעבודה

02:35:48:10 02:35:46:08
החלה מריבה ביניהם.

02:35:51:15 02:35:49:23
אחד קם ואמר:

02:35:53:24 02:35:52:11
"כל האספסוף הזה

02:35:58:00 02:35:54:16
שהגיעו ממחוזות אחרים נמצא פה...
בית הכנסת הזה שלי

02:36:00:21 02:35:59:09
וגם האדמה שלי, שיעזבו מיד".

02:36:04:12 02:36:01:09
הוא טען שהכל רק שלו, ואז קם
עוד אחד שטען כך,

02:36:08:21 02:36:06:11
וקראו לי להפסיק בעבודה.

02:36:11:09 02:36:10:01
אמרו לי: "אל תתמקם במקום הזה

02:36:13:04 02:36:11:17
כי בניית בית הכנסת תיפסק.

02:36:16:02 02:36:13:12

בוא וניקח אותך אלינו".
אמרת: "לא,

02:36:20:04 02:36:17:04
אני לא עובר על החוק,
ועוד כשהייתי באסמרה,

02:36:22:23 02:36:20:20
שאלתי את המקומיים,

02:36:25:00 02:36:23:15
והם הסכימו לתת לי את האדמה הזו,

02:36:29:10 02:36:25:24
ובנוסף הודעתי לממשלת ישראל
על מקום המצאי.

02:36:32:03 02:36:29:20
זו אדמה שהבנייה עליה אושרה
על ידי שליט טיגראי.

02:36:34:14 02:36:32:15
אם אלך מפה, יחשדו בי".

02:36:38:03 02:36:34:22
הם לא רצו שהבנייה תימשך
והמריבה ביניהם התפתחה.

02:36:40:04 02:36:38:13
הם זימנו שוטרים

02:36:42:01 02:36:41:05
כדי שיפסיקו את הבנייה.

02:36:48:03 02:36:42:18
בית הכנסת היה כבר גמור?
-רק מטר וחצי היו בנויים,

02:36:49:01 02:36:48:16
היינו בהתחלה.

02:36:52:11 02:36:49:21
השוטרים שהגיעו הורו לנו להפסיק
את הבנייה, ולקחו אותם לכלא.

02:36:53:19 02:36:53:00
שלא יבנה.

02:36:56:12 02:36:54:02
הותשתי מהריבים שלהם

02:36:58:09 02:36:56:21
ורציתי להשלים ביניהם, והם סירבו.

02:37:01:06 02:36:59:01
הם הצביעו אחד על השני ודרשו:
"אתה לא תבנה אצלו".

02:37:04:11 02:37:01:15
עם המצב הזה בתחילת הבנייה, ידעתי שאחר כך
אף אחד מהצדדים לא ייתן להתפלל שם.

02:37:06:02 02:37:04:18
כל אחד הציע לי לבנות אצלו

02:37:10:23 02:37:06:18
והאחרים רצו שאמשיך בבנייה. הם אמרו
לי שאם אלך, הם יתבעו אותי.

02:37:15:02 02:37:12:17
רציתי להסדיר את הדברים
ולהשלים ביניהם,

02:37:17:12 02:37:16:14
נקלעתי לבעיה.

02:37:21:06 02:37:18:13
הלכתי ברחבי השכונה וקראתי להם

02:37:23:02 02:37:21:21
להמשיך להביא אבנים.

02:37:25:06 02:37:24:09
הם נענו לקריאתי ובאו.

02:37:31:08 02:37:26:13
תוך כדי עבודה, יצאתי לקרוא לעוד אנשים,
אך מי שהיה שם הסתלק כבר,

02:37:32:14 02:37:31:21
הם זנחו את העבודה והלכו.

02:37:35:09 02:37:33:08
שאלתי אותם למה, והם השיבו לי:
"אנחנו צריכים לשמור על העגלים,

02:37:37:21 02:37:35:16
לעבוד בחקלאות, לנכש
את השדות..."

02:37:41:09 02:37:38:02
עזבנו את המלאכות, את עבודות
המתכת והחרסינה".

02:37:48:10 02:37:43:01
בכל פעם שהלכתי לגייס
אנשים, אחרים נעלמו,

02:37:51:21 02:37:49:13
ואז אני בעצמי התחלתי לסחוב אבנים,

02:37:54:16 02:37:52:15
לחפור באדמה ולהכין את החמר.

02:37:57:24 02:37:55:00
המשכתי לסחוב בעצמי
את המים והאבנים.

02:38:01:05 02:37:59:10
גם אשתי התחילה לעזור
לי לסחוב אבנים.

02:38:06:05 02:38:01:24
היה לך הכל? לא רכשת דברים?
-היה לי הכל, לא רכשתי.

02:38:10:23 02:38:06:09
החמר?
-הכל היה בחינם.

02:38:12:15 02:38:11:11
נותר לי רק להשיג המתכת בשביל הגג.

02:38:14:20 02:38:13:04
לאחר הרבה קשיים,

02:38:18:20 02:38:15:07
ביקשתי מאנשים רחוקים,
שבאו ועזרו לי.

02:38:21:05 02:38:19:07
בניית בית הכנסת הגיעה לסיומה,

02:38:23:20 02:38:22:03
ונשאר רק בניית הגג.

02:38:27:06 02:38:24:24
לא ניתן היה להביא מהיער עצים.

02:38:28:10 02:38:27:15

שאלתי את עצמי מאיפה אני אביא את זה.

02:38:32:18 02:38:29:02
רדה' נגש, שנתן לי את הבית שלו,

02:38:34:12 02:38:33:05
הוציא מכספו,

02:38:38:19 02:38:35:14
קנה את המתכת לגג, ובנה
אותו.

02:38:41:09 02:38:40:15
אותו אדם,

02:38:43:03 02:38:42:12
הוא בעצמו.

02:38:46:23 02:38:43:24
אני ומשפחתי אכלנו ושתינו
יחד איתו ועם משפחתו,

02:38:48:14 02:38:47:06
לא קיבלתי שכר.

02:38:50:10 02:38:48:23
אף ויתרתי על שכר והגעתי לשם.

02:38:53:24 02:38:51:03
אנשים צחקו על התמימות שלי:

02:38:57:19 02:38:54:11
"הוא בא לעזור לאחרים ואשתו
וילדיו חשופים לרעב

02:38:59:19 02:38:58:11
ונעליהם בליות".

02:39:01:23 02:39:00:11
הייתה לי מיטה זוגית

02:39:07:11 02:39:03:09
שהבאתי איתי מאסמרה שאותה
מכרתי כדי לקנות בכסף נעליים.

02:39:12:03 02:39:08:21
הבגדים שלי, של אשתי ושל
ילדיי היו בלויים וקרועים.

02:39:15:12 02:39:14:02

נוצרה בעיה.

02:39:17:14 02:39:16:12
במקביל

02:39:20:04 02:39:19:02
הגיע מאדיס אבבה

02:39:22:10 02:39:21:09
שר אחד

02:39:24:22 02:39:23:06
שהיה פעם יהודי

02:39:28:11 02:39:26:13
שגם למד אצל ד"ר פייטלוביץ'.

02:39:30:24 02:39:29:04
לקחו אותנו ללמוד בחו"ל,

02:39:34:24 02:39:31:16
וכשחזר מונה לשר ועבד לצד
המלך היילה סלאסי.

02:39:38:22 02:39:36:20
הוא הגיע מאדיס אבבה

02:39:44:17 02:39:40:16
לטיגראי עם חיילים, עצר
והכניס אותי לכלא.

02:39:47:20 02:39:46:02
אחרי שהייתי עצור שלושה ימים,

02:39:49:18 02:39:48:15
הועמדתי למשפט.

02:39:52:19 02:39:50:19
לפי חוק העונשין באתיופיה,

02:39:56:24 02:39:53:19
הואשמתני בכך שגרמתני
לאזרחים לחשוב הגירה.

02:40:02:09 02:39:57:21
נגזר עלי מאסר עולם, ונזרקתי לכלא.

02:40:07:18 02:40:04:03
הגיעו אנשים שטענו שהם
אחראיים עליי,

02:40:11:01 02:40:09:13
ושמבלי שעשיתי שום עבירה,
נגזר עליי מאסר עולם.

02:40:15:18 02:40:11:10
הם דרשו שיעצרו אותם ושישחררו אותי,
אבל הכניסו את כולנו לכלא.

02:40:17:23 02:40:17:00
כלאו אותנו.

02:40:22:08 02:40:19:06
הוא אמר לי: "תקשיב, אדמס צ'וקול,

02:40:24:09 02:40:22:24
בגונדר

02:40:26:09 02:40:24:24
הקמת ארגון,

02:40:28:11 02:40:26:24
קנית חומרי גלם

02:40:31:03 02:40:28:19
ובנית בית כנסת ובית ספר.

02:40:34:14 02:40:32:05
באותו הזמן שלחתי
חיילים לעצור אותך,

02:40:36:07 02:40:35:02
אך ברחת והגעת לאסמרה.

02:40:38:22 02:40:37:00
וכששלחתי חיילים לאסמרה,

02:40:41:04 02:40:39:06
ברחת לטיגראי. אבל
היום אתה בידיים שלי.

02:40:45:22 02:40:42:09
אנחנו נתלה אותך עם העניבה שעליך.

02:40:49:04 02:40:47:22
מי הורה לך לעשות את זה?

02:40:51:12 02:40:50:08
אנחנו,

02:40:56:04 02:40:52:04
כדי שהפלאשה האלו
לא ילכו לירושלים,

02:40:59:21 02:40:57:10
סגרנו את הדרך לשם ובכך
גרמנו להם להישאר.

02:41:02:08 02:41:00:15
אם הם ילכו,

02:41:05:08 02:41:02:17
יתעוורו עיניה של אתיופיה,

02:41:09:04 02:41:05:20
לא יהיה מי שיבצע את עבודות
החרסינה והמתכת.

02:41:11:00 02:41:09:18
אתה האויב של אתיופיה

02:41:16:02 02:41:12:12
ותשב בכלא כל חייך...
וגם אתם לא תלכו.

02:41:21:06 02:41:17:24
כתבת סיפור על כך שבאתם מירושלים,

02:41:25:02 02:41:22:11
אבל אני הלכתי ולמדתי בצרפת לפניך.

02:41:27:13 02:41:25:13
למדתי גם בירושלים בבית ספר לעברית.

02:41:29:00 02:41:28:00
אתם גויים,

02:41:32:09 02:41:29:17
אתם צאצאים של חם, אתם לא יהודים.

02:41:37:02 02:41:33:03
באיזה ספר קראת שאתם
תגיעו לירושלים?

02:41:43:04 02:41:38:21
אתם גויים משורשיו של חם,
אתיופים. אתם לא תלכו.

02:41:47:15 02:41:44:13
אני לא אתן לכם ללכת".

02:41:51:15 02:41:48:20
הוא לקח אותי אל שליט טיגראי,

02:41:54:07 02:41:52:10
שנשא לאישה הנכדה של המלך,

02:41:57:05 02:41:54:24
שמו היה לאול ראס מנגשה סיום.

02:41:58:20 02:41:57:20
הוא שלט בטיגראי.

02:42:01:04 02:41:59:16
הוא הציג אותי בפניו.

02:42:02:23 02:42:02:08
הנה...

02:42:07:19 02:42:03:16
וסיפר לו שאני מסתובב וזומם
הגירה לישראל.

02:42:11:12 02:42:08:05
"הוא התחיל באדיס אבבה, אח"כ עבר
לגונדר ועכשיו הוא עושה זאת בטיגראי.

02:42:16:06 02:42:12:08
בכוונתו להעיר את הפלאשה כדי
לקחת אותם לירושלים

02:42:20:03 02:42:16:20
כשממשלת אתיופיה אסרה על עזיבתם.

02:42:23:15 02:42:21:18
אבל עכשיו, לפי החוק,

02:42:27:20 02:42:24:07
נגזר עליו מאסר עולם. שייאסר".

02:42:31:18 02:42:28:17
השליט לאול מנגשה ציווה
לשחרר אותי מיד.

02:42:35:10 02:42:33:03
הוא שאל: "מי בא לעצור אותי
באזור השליטה שלי?"

02:42:40:07 02:42:38:16
בכעס הוא הורה לו לשחרר אותי.

02:42:42:23 02:42:41:11
הוא קרא לי וענית: "כן".

02:42:46:03 02:42:43:19
האו קרא גם לחיילים ואמר:

02:42:51:06 02:42:46:19
"כפי שעצרתם והבאתם לפה את אדמס
צ'וקול, אתם תלוו אותו חזרה לביתו.

02:42:55:18 02:42:52:16
ואתה, אדמס צ'וקול תסיים לבנות
בית הכנסת שהתחלת לבנות.

02:42:58:16 02:42:56:24
בנה גם את בית הספר שהתחלת.

02:43:02:02 02:42:59:22
המשך עבודתך, אבל אל תחזור לגונדר.

02:43:07:22 02:43:04:03
כל עוד אתה בטיגראי, אני אהיה אחראי
עליך, ואף אחד לא ייגע בך.

02:43:10:09 02:43:08:13
אבל אם תלך מפה,

02:43:12:24 02:43:10:17
מתחום שליטתי, דע שעלולים
לקחת ולתלות אותך".

02:43:16:21 02:43:15:04
באותו הרגע השר השיב:

02:43:20:23 02:43:17:11
"אני השר שאחראי על כל ה- 14 המחוזות,

02:43:23:03 02:43:21:14
ואתה רק שליט טגראי,

02:43:25:01 02:43:23:21
אני הממונה עליך.

02:43:30:03 02:43:26:06
לא אתה ואפילו לא המלך בעצמו לא
יכול לעצור אותי".

02:43:35:13 02:43:31:11
הוא השיב: "כשנבחרתי לשליט טיגראי, הובטח

לי שאף אחד לא ייתן לי הוראות.

02:43:37:02 02:43:36:15
שחרר אותו,

02:43:40:17 02:43:38:22
ואת השר שעצר אותו,

02:43:43:16 02:43:41:04
סלק אותו, שלא יישאר
לילה נוסף בטיגראי".

02:43:46:11 02:43:44:07
הוא שילח אותו לדרכו
והוציא אותי לחופשי.

02:43:49:14 02:43:47:11
כשחזרתי והמשכתי בעבודתי,

02:43:53:06 02:43:50:06
בדיוק שלושים ימים לאחר
מכן, הגיע מתל אביב

02:43:55:19 02:43:54:04
אדם לבן אחד.

02:44:00:11 02:43:57:17
בזמן שסחבתי אבנים
ובניתי את בית הכנסת,

02:44:02:01 02:44:00:21
תוך כדי החפירה באדמה,

02:44:05:06 02:44:02:11
ברכות ואמירת תודה,

02:44:06:23 02:44:05:24
כך הדברים התנהלו...

02:44:10:19 02:44:07:14
בא חייל אחד מהעיר "אנדה אבא-גונה"

02:44:15:03 02:44:11:04
ואמר לי: "אדם לבן שהגיע מירושלים
קורא לך לבוא בדחיפות".

02:44:19:08 02:44:16:01
פחדתי שיעצרו אותי.

02:44:23:22 02:44:20:12

רציתי להתקלח, אך לא נתנו לי כי הוא לא הוא לא התכוון להישאר הרבה זמן וזה היה דחוף.

02:44:25:07 02:44:24:06
הייתי מלא בבוץ

02:44:27:10 02:44:25:15
כי סחבתי בוץ על הראש.

02:44:29:17 02:44:27:16
לא ראו את העיניים שלי
מרב שהתמלאו בבוץ.

02:44:33:20 02:44:30:11
הייתי יחף ולבוש בבגדי עבודה,
והם אמרו לי לבוא איך שאני.

02:44:39:19 02:44:35:12
כשהגעתי, הוא היה באמצע
אנשי העיר.

02:44:41:06 02:44:40:10
אמרתי לו שלום,

02:44:44:07 02:44:42:02
והוא שאל מי אני. אמרתי
לו שאני אדמס צ'וקול.

02:44:48:07 02:44:45:06
הוא שאל: "מה זה הבוץ הזה?" ועניתי
שאני בונה בית כנסת,

02:44:52:00 02:44:48:18
ולא נתנו לי זמן להתקלח.
הוא מיד צילם אותי.

02:44:53:15 02:44:52:13
הוא צילם אותי,

02:44:57:14 02:44:54:06
ושאל אם השר שבא מאדיס
אבבה עצר אותי.

02:45:01:13 02:45:00:05
הוא אמר בכעס: "איך זה ייתכן

02:45:04:23 02:45:01:21
שאנחנו דואגים לטובתה של אתיופיה,
ולוקחים אתכם והם מתנגדים."

02:45:06:05 02:45:05:04
אמרתי לו שהוא לא עצר אותי.

02:45:10:15 02:45:07:09
הוא אמר: "ממשלת ישראל שמעה על כך

02:45:12:06 02:45:10:23
ונשלחתי מתל אביב להציל אותך".

02:45:14:11 02:45:12:19
אמרתי שאף אחד לא רב איתי ולא הזיק לי.

02:45:16:07 02:45:15:05
אז,

02:45:20:04 02:45:16:19
העובדים שהיו איתי, מאסמרה,

02:45:23:14 02:45:20:17
דחפו אותי לצד, וניגשו אליו.

02:45:26:16 02:45:24:14
הם סיפרו לו את כל מה שארע.

02:45:31:08 02:45:27:05
הוא צילם תמונה ואמר לי
שהוא נשלח מתל אביב,

02:45:36:10 02:45:32:07
ושר הביטחון של ישראל משה
דיין שלח אותי לפה.

02:45:40:03 02:45:38:00
הוא ביקש שלא אצא מהבית
במשך שלושים יום.

02:45:43:04 02:45:41:16
אותו השר לא וויתר

02:45:46:02 02:45:43:13
ודאג להשאיר שומרי ראש
לפני שעזב.

02:45:49:20 02:45:46:19
הוא אמר: "תישאר בבית, אל תלך
לבית כנסת ולבית ספר.

02:45:51:21 02:45:50:10
שלושים יום מהיום.

02:45:55:19 02:45:52:13
אתה תקבל טלפון מתל אביב,
ויטיסו אותך בדחיפות לישראל".

02:46:01:22 02:45:57:20
הסתגרתי בבית, ובדיוק ביום השלושים,

02:46:03:15 02:46:02:13
קיבלתי טלפון מתל אביב.

02:46:06:12 02:46:04:19
אמרו לי: "את אשתך וילדיך

02:46:09:17 02:46:06:21
תשאיר אצל קרובים,
וצא היום מאתיופיה.

02:46:11:13 02:46:10:02
תגיע לנמל "מסאוואה.

02:46:14:13 02:46:12:14
שלחנו אונייה שתיקח אותך".

02:46:19:16 02:46:17:01
באופן מיידי, אספתי את הטיגרים

02:46:21:23 02:46:20:09
ואמרתי להם שאני לא יודע מה מתרחש,

02:46:24:01 02:46:22:04
אבל ממשלת ישראל
קוראת לי מתל אביב".

02:46:27:07 02:46:24:24
שאלתי אותם אם יש משהו שירצו
להעביר. הם אמרו: מה נגיד?

02:46:31:03 02:46:28:02
אל תספר את מה שעשינו לך
ספר רק דברים טובים.

02:46:32:07 02:46:31:14
אנחנו סומכים עליך.

02:46:36:17 02:46:33:01
סלח לנו על שעירבנו אותך בריב שלנו".

02:46:38:06 02:46:36:23
הם הציעו לי כסף למחיה,

02:46:39:20 02:46:38:14
ביקשו שאספר רק דברים טובים,

02:46:42:19 02:46:41:08
ואז יצאתי לאסמרה.

02:46:46:00 02:46:43:15
באסמרה ישב יושב ראש
הקהילה היהודית.

02:46:48:09 02:46:46:19
קראו לו מנחם מנצור.

02:46:51:05 02:46:49:01
הוא היה יהודי מכובד שעזר לי הרבה.

02:46:54:19 02:46:52:04
כשהלכתי וסיפרתי לו את הדברים,
הוא אמר לי לא ללכת.

02:46:58:04 02:46:55:10
הוא אמר שיברר מה קורה, והתקשר

02:47:00:19 02:46:59:02
לשגרירות ישראל שבאדיס אבבה.

02:47:02:22 02:47:01:09
הוא אמר: "אדמס פה." וביקשו אותי לטלפון.

02:47:06:08 02:47:03:09
אמרו לי שעוד הלילה אגיע למאסאוה

02:47:09:05 02:47:07:01
ושהאונייה שנשלחה בשבילי, כבר שם.

02:47:11:24 02:47:10:04
אמרו לי שבראשון בבוקר אגיע לתל אביב,

02:47:18:24 02:47:13:17
ושאקבל במקום ממישהו כסף לנסיעות.
יושב הראש נתן לי כסף וליווה אותי.

02:47:20:11 02:47:19:08
זה היה ביום שישי.

02:47:22:22 02:47:20:22
הגעתי למסאוה וישנתי
באכסניה ליד הים.

02:47:25:14 02:47:24:08

העברתי שם גם את השבת,

02:47:29:13 02:47:26:04
וביום ראשון בבוקר באה האונייה
מישראל עליה עליתי.

02:47:32:04 02:47:30:01
אחרי שבוע הגעתי לאילת.

02:47:34:11 02:47:33:02
ומשם

02:47:37:20 02:47:37:01
עברתי לאשקלון.

02:47:41:19 02:47:38:20
את רואה את האיש שלובש
בגד לבן בתמונה?

02:47:43:12 02:47:42:19
כן.

02:47:47:08 02:47:43:23
זהו רס"ר חזי עובדיה.

02:47:50:22 02:47:48:15
הוא מיד דאג לי לבית באשקלון

02:47:53:20 02:47:51:23
אצל יצחק אליאס.

02:47:57:23 02:47:56:01
וביקש שייקחו אותי לשם.
לקחו אותי לשם

02:48:00:01 02:47:58:22
והוא קיבל אותי.

02:48:03:14 02:48:01:08
הוא דאג שיקנו לי בגדים

02:48:08:14 02:48:05:01
ואמר לי: "הגרנל משה דיין, הגב' רות דיין,

02:48:13:01 02:48:09:02
יושב ראש הסוכנות היהודית, פרופסור
טרטקובר, שלחו אותי אלייך.

02:48:17:17 02:48:14:22
מחר אתה תיסע לתל אביב. יקנו

לך בגדים".

02:48:19:02 02:48:17:23
מיד קנו לי בגדים.

02:48:21:19 02:48:19:09
יצחק אליאס הסיע אותי ברכב.

02:48:25:18 02:48:22:14
הגנרל משה דיין והגב' רות דיין

02:48:30:13 02:48:29:01
קיבלו אותי בכבוד רב,

02:48:32:15 02:48:31:05
ובירכו על הגעתי בשלום.

02:48:36:10 02:48:34:03
הם אמרו: "מעכשיו, אתה איתנו,

02:48:38:05 02:48:37:09
לא יהיו שום בעיות.

02:48:40:03 02:48:39:03
הצרות חלפו.

02:48:42:22 02:48:40:16
ממשלת אתיופיה רדפה אחריך,

02:48:47:24 02:48:44:00
אך מעכשיו, עד שנברר בעצמו
ונשלח אותך לאתיופיה,

02:48:49:22 02:48:48:06
אל תחשוב על לחזור לשם".

02:48:53:00 02:48:51:14
התחלתי להשלים עם המציאות.

02:48:57:21 02:48:53:10
הסיעו אותי לסוכנות ולרב
הראשי יצחק ניסים

02:49:00:01 02:48:58:13
בירושלים.

02:49:01:21 02:49:00:14
הגעתי לסוכנות

02:49:06:13 02:49:02:03

ולמשרד הקליטה, ולעיני כל המנהיגים,
בירכו על בואי.

02:49:10:21 02:49:07:07
הם אמרו: "בתוך זמן קצר נביא
את הפלאשה, יחד איתך".

02:49:15:13 02:49:11:22
הרב הראשי שלא רצה לראות אותי
לפני כן, הסכים לקבל אותי,

02:49:19:20 02:49:16:14
וגם הוא אמר: "יחד איתך נביא את
כל יהודי אתיופיה, עד האחרון".

02:49:23:22 02:49:21:08
אחרי שחייתי הרבה זמן בארץ,

02:49:26:11 02:49:24:05
נשלחתי בחזרה לאתיופיה

02:49:29:02 02:49:27:11
להמשיך בעבודה שלי.

02:49:31:12 02:49:30:12
אחר כך...

02:49:34:03 02:49:32:15
העבודה נמשכה הרבה שנים,

02:49:38:04 02:49:35:04
ובזמן הזה, רס"ר חזי עובדיה,

02:49:39:07 02:49:38:15
הוא בעצמו,

02:49:44:07 02:49:40:03
טס לארה"ב וגם ביקר כמה פעמים
אצל המלך היילה סלאסי

02:49:48:13 02:49:44:24
ובין מנהיגי ישראל, שכנע אותם

02:49:52:04 02:49:49:00
וגרם להם לחתום על שנגיע לארץ.

02:49:56:04 02:49:53:01
הוא הוקיר את פועלי בתעודה הזו.

02:49:58:06 02:49:56:24

זו תעודה שקיבלתי מחזי עובדיה.

02:50:00:03 02:49:58:15
והתמונה שמעל זה הוא.

02:50:02:06 02:50:00:18
הוא נתן לי אותה.

02:50:05:19 02:50:04:13
מאוחר יותר,

02:50:09:03 02:50:06:20
היילה סלאסי הורד מהשלטון,
הייתה מהפכה.

02:50:12:04 02:50:09:22
גויסו חיילים חדשים לממשלת באתיופיה,

02:50:16:20 02:50:13:02
וחזי עובדיה עשה הסכם עם הצבא

02:50:18:24 02:50:17:15
לפיו, לראשונה,

02:50:22:05 02:50:19:04
שבעים משפחות מביתא ישראל
יפתחו את דלת הארגון העלייה.

02:50:23:21 02:50:22:17
זה היה ההסכם.

02:50:28:07 02:50:24:16
חזי עובדיה שלח לי ספר
שנקרא "חוק החשיבות".

02:50:30:20 02:50:29:08
והורה לי: "לפי חוק החשיבות,

02:50:34:07 02:50:31:20
בחר שבעים אנשים.

02:50:36:24 02:50:35:06
בדוק בבית חולים את
מצב הבריאות שלהם,

02:50:38:21 02:50:37:14
ושמבחינת הממשלה,

02:50:42:13 02:50:39:07
או המשטרה אין להם עבר

פלילי, ושלח אותם אלי".

02:50:44:07 02:50:42:21
בישרתי על תחילת העלייה.

02:50:51:16 02:50:48:15
לקחה לי שנה עד שהסדרתי
את הדברים.

02:50:53:13 02:50:52:12
אחרי זה,

02:50:59:16 02:50:55:02
חזי עובדיה אמר לי:
"עד היום עבדת לבד,

02:51:02:24 02:51:01:03
אבל עכשיו ממשלת אתיופיה,"

02:51:05:00 02:51:03:22
שואל שאלה...

02:51:07:10 02:51:06:01
הוא אמר שעד עכשיו רק אני

02:51:10:24 02:51:08:06
בישרתי על ירושלים ועבדתי קשה...

02:51:15:09 02:51:12:20
ושממשלת ישראל תקים ארגון,

02:51:19:15 02:51:16:19
שיפנה לממשלת אתיופיה
כדי שנשחרר את אנשינו.

02:51:22:08 02:51:20:18
נדרשנו להקים ארגון...

02:51:24:17 02:51:23:05
וחותמת פלסטיק.

02:51:26:13 02:51:25:03
החותמת נמצאת אצלי עד היום.

02:51:28:15 02:51:27:01
חזי עובדיה שלח לי אותה מפה.

02:51:30:10 02:51:28:24
חותמת באנגלית ובעברית.

02:51:34:15 02:51:30:23
אמרו לי: "תסתובב בגונדר ובכל
מקום שיש בו יהודים,

02:51:36:20 02:51:34:23
תקים ארגונים בכל מקום,

02:51:39:03 02:51:37:05
תחתים את כולם ותשלח".

02:51:45:21 02:51:39:22
הקמתי ארגונים בטיגראי, בגונדר, "מיי צ'וו לסתה",
"וועג", "ולקייט", "דמבייה" ו"סקלת".

02:51:47:02 02:51:46:03
זה לקח לי שנה.

02:51:50:19 02:51:47:18
אחרי שהוא קיבל אישור על המקומות
שהקמתי בהם את ארגונים,

02:51:55:02 02:51:52:08
נמסר לי שאת שבעים האנשים הראשונים
צריך לקחת לאדיס אבבה.

02:51:59:03 02:51:56:11
לקחתי אותם לאדיס אבבה,

02:52:02:10 02:51:59:12
וכך נפתחה העלייה הראשונה.

02:52:04:13 02:52:03:10
אחרי זה,

02:52:07:17 02:52:05:06
התחילה מלחמה בין ה"דרג"
לממשלת אתיופיה,

02:52:13:16 02:52:08:15
שביקשה תחמושת
מגנרל משה דיין.

02:52:17:16 02:52:15:19
הם אמרו לו: "את התחמושת באמצעותה
נלחמת בערבים

02:52:22:18 02:52:18:08
וניצחת במלחמת ששת הימים,
תן לנו."

02:52:26:11 02:52:24:24
גנרל משה דיין השיב:

02:52:31:14 02:52:27:02
"אני לא אתן תחמושת בשביל
להשמיד את העם האתיופּי."

02:52:35:07 02:52:33:01
אם יגיעו אליך אויבים מבחוץ,

02:52:38:00 02:52:35:23
ערבים או איטלקים,

02:52:41:07 02:52:38:15
תגיד לי ואני בעצמי
אבוא להילחם בהם,

02:52:45:04 02:52:42:24
אבל במלחמה בין אחים

02:52:48:18 02:52:45:12
זה עניין פנימי ואני לא מתכוון להתערב."

02:52:52:00 02:52:49:03
באותה התקופה, ראש
ממשלת אתיופיה היה

02:52:54:03 02:52:52:15
מנגיסטו היילה-מרים.

02:52:57:02 02:52:55:10
הוא סגר את שגרירות ישראל

02:53:00:06 02:52:57:11
ותוך יממה סילק את כל מי שהייתה
בידו ויזה ישראלית.

02:53:04:04 02:53:00:23
הוא סגר את תכנית העלייה
ואת בית הספר לעברית,

02:53:07:21 02:53:05:01
והביא לאתיופיה את רוסיה הקומוניסטית.

02:53:13:15 02:53:08:19
הדרך לעלייה נסגרה
ואז מנחם בגין אמר:

02:53:17:11 02:53:14:24
"אני יכול להיכנס לאתיופיה

ולהוציא אתכם,

02:53:22:05 02:53:18:24
אבל אתם תצטרכו ללכת ברגל עד סודן.

02:53:24:24 02:53:23:18
הגבול קרוב.

02:53:27:21 02:53:25:16
ומשם אני אקח אתכם".

02:53:31:04 02:53:28:04
שוב, הסתובבתי בין כל היהודים,

02:53:33:05 02:53:31:12
ובישרתי להם שנפתחה דרך
דרך חדשה לסודן.

02:53:35:15 02:53:33:13
ממשלת ישראל שלחה את המוסד,

02:53:38:01 02:53:35:23
ומסודן הביאו אותנו לארץ.

02:53:40:10 02:53:38:11
בחיים שהיו לך באתיופיה,

02:53:44:22 02:53:41:08
מה הכי אהבת ואתה הכי זוכר היום?

02:53:48:04 02:53:45:08
משהו שכיבדת או משהו שלא אהבת.

02:53:49:21 02:53:48:14
ממה שאתה זוכר?

02:53:55:21 02:53:51:11
מהיום שנולדתי ועד שעליתי ארצה,
שנאתי את אתיופיה.

02:54:00:17 02:53:57:19
בכל התקופה הזו, לא היה אף
אחד שעזר לי, שעשה לי טובה.

02:54:04:03 02:54:00:24
כולם סיכנו אותי מהיום שנולדתי.

02:54:07:10 02:54:05:01
כשאבא שלי נפטר והשאיר
אותנו שבעה ילדים יתומים,

02:54:08:20 02:54:07:16
אף אד לא בא לעזור לנו.
אין לי את מי לשבח.

02:54:11:19 02:54:10:03
ואיך היו החיים שם?

02:54:17:15 02:54:12:06
מהחיים שלי באתיפיה אין מישהו שאני
מכיר לו תודה, יש בי רק שנאה.

02:54:19:22 02:54:18:08
אף אחד לא עזר לי ולא
נתן לי כסף לחיות.

02:54:24:18 02:54:20:21
ממשלת אתיפיה והעם כולו שנאו
אותי בגלל ארגון העלייה.

02:54:26:01 02:54:25:03
כל המדינה שנאה אותי.

02:54:32:22 02:54:26:15
אז אתה אומר שאתה לא אהבת
כלום, אפילו לא את התרבות?

02:54:36:18 02:54:33:06
סיפור חיי באתיפיה...

02:54:38:17 02:54:37:10
אני אומר תודה על שניצלתי.

02:54:40:20 02:54:39:03
חייתי בגהינם.

02:54:46:10 02:54:41:08
אני לא אתן עדות שקר ואומר
שחייתי באתיפיה חיים יפים.

02:54:49:07 02:54:46:18
האדמה הייתה טובה וגם מזג
האוויר היה טוב.

02:54:52:15 02:54:50:02
הייתה צמיחה טובה יבול, אוכל,
אבל אני לא אכלתי.

02:54:55:06 02:54:54:05
לא עבדתי בחקלאות.

02:54:58:20 02:54:56:03
לא בניתי בית כדי לנהל
משפחה כראוי.

02:55:01:17 02:55:00:19
האישה הזו שבתמונה,

02:55:06:18 02:55:02:18
היא הכינה עבודות חרסינה
והאכילה אותי.

02:55:10:10 02:55:07:02
את כל הילדים שלי היא האכילה מההכנסה
שלה מעבודות החרסינה.

02:55:12:18 02:55:11:09
אף אחד לא שילם לי שכר,

02:55:15:23 02:55:13:03
לא קיבלתי אדמה ולכן לא
יכולתי לעבוד בחקלאות.

02:55:20:07 02:55:16:14
לא חייתי באושר, אני, אשתי
וילדיי בכינו כל הזמן.

02:55:25:02 02:55:22:00
הועמדתי לדין כל הזמן,
נכנסתי ויצאתי מהכלא.

02:55:27:08 02:55:25:09
חפרתי מלא באדמה וסחבתי
אבנים בלי סוף

02:55:30:02 02:55:27:21
תוך כדי רעב, כשלא היה
לי מה להכניס לבטן.

02:55:33:13 02:55:31:14
רק לכבוד השבת

02:55:34:19 02:55:34:02
אשתי דאגה שיהיה משהו.

02:55:37:08 02:55:35:03
בשאר הימים אכלנו דברים קטנים,

02:55:41:19 02:55:37:14
אבל בשבת היא דאגה להגיש אינג'רה,

שלא היה בשאר הימים.

02:55:49:15 02:55:45:12
אני עברתי מגיהנום לגן עדן.

02:55:52:18 02:55:50:08
אתיופיה בשבילי הייתה גיהנום.

02:55:54:23 02:55:54:02
תודה לאל

02:55:58:24 02:55:57:24
שאני בישראל.